

Kroppe husker de historier vi glemmer

En fænomenologisk og postkolonial undersøgelse af
minoritetsracialiserede voksnes kropslighed og navigering i
en hvidhed, som definerer kroppes beboelse i rum

Speciale 2024

Læring og Forandringsprocesser
Aalborg Universitet, København

Maria Isabella Apadana

Studienummer: 20221206

Dato: 31.05.2024

Vejleder: Mira C. Skadegård

Antal tegn: 143.175

Abstract

This thesis examines how minority-racialised navigate everyday interactions in a whiteness which defines bodies' inhabitation of spaces, and how their embodiment can be influenced. The purpose of the research is to challenge the lack of acknowledgement of racism in Denmark by creating awareness of how bodies can store racialised experiences and have significant consequences for the minority-racialised's navigation in various contexts. The thesis will therefore aim to provide a post-colonial perspective on body phenomenology and emphasise the more subtle and embodied costs racialisation can have for minority-racialised.

The data collection has been conducted through three focus group interviews consisting of three informants in each, where two groups consist of minority-racialised and the third of majority-racialised. The interviews were structured through a funnel model and involved two pivotal exercises. One exercise was a memory work exercise, where informants initially wrote down an experience with racialisation, to start their reflections. Towards the end of the interview, they could share their experience if they wanted to. The other was a stimuli exercise where the informants reacted to +100 different cards with microaggressions, feelings and bodily reactions. These cards helped the informants recall memories and bodily reactions which specified the interview conversations. This structure followed the funnel model by moving from an open question in the memory work exercise to more closed questions. The philosophy of science relies on an eclectic approach combining phenomenology and post-structuralism which is reflected in the data collection and analysis.

The thesis indicates that minority-racialised can experience racialisation in several ways which can make their historico-racial schema overtake their body schema and make them aware of their racial epidermal schema. In those cases, minority-racialised can be limited in inhabiting spaces defined by whiteness, which can be expressed through an awareness of themselves in the third person, avoidance of specific physical spaces, and doubt that their own subjective experiences are legitimate. The consequence of the bodily limitation imposed by racialisation implies a disorientation which leads to a reorientation. The reorientation can be interpreted as an expression of a strategy applied in the navigation of the everyday, which is reflected in the choices of taking on derogatory comments, adopting stereotypical portrayals or seeking out others who look like themselves.

Indholdsfortegnelse

ABSTRACT	2
INDHOLDSFORTEGNELSE	3
1 RAMME OG PROBLEMFELT	5
1.1 KROPSFÆNOMENOLOGI	5
1.2 KROPSFÆNOMENOLOGI I ET POSTKOLONIALISTISK PERSPEKTIV	6
1.3 ”OS” OG ”DEM”	7
1.4 KROPPENE HUSKER DE HISTORIER VI GLEMMER	8
2 SPECIALETS FORSKNINGSMÆSSIGE PLACERING	9
2.1 EN FÆNOMENOLOGISK BETRAGTNING PÅ RACISME	10
2.2 KROPSKEMA OG KROPSBILLEDE BLIVER PÅVIRKET AF RACISME	11
2.3 ET KROPSSKEMA KAN REORIENTERES	12
2.4 OPSAMLING	13
3 METODOLOGI	13
3.1 FÆNOMENOLOGISK OG POSTSTRUKTURALISTISK VIDENSKABSTEORETISK AFSÆT	14
3.2 TEORETISKE RAMME	15
3.3 BAGGRUND FOR METODISKE OVERVEJELSER	15
3.4 1) DET TRYKKE RUM	16
3.4.1 OPDELING AF MAJO- OG MINORITETSRACIALISEREDE	17
3.4.2 INFORMANTERNE	18
3.4.3 FYSISKE RAMMER	19
3.5 2) JEG OMFAVNER UBEHAGET	20
3.5.1 MEMORY WORK-ØVELSE	20
3.5.2 STIMULI-ØVELSE	21
3.6 3) MIN KROP SOM MINOR MÅ IKKE SPILLE EN ROLLE	22
3.7 BEARBEJDNING AF EMPIRI	24
3.8 OPSAMLING	24
4 TEORI	25
4.1 KROPSBILLEDE OG KROPSSKEMA	25
4.1.1 FORHOLDET MELLEM KROPSBILLEDE OG KROPSSKEMA	27
4.2 MODSVAR TIL DET ”HVIDE” KROPSSKEMA	27
4.3 ORIENTERING FRA ET ”HVIDT” STANDPUNKT	28
4.4 OPSAMLING	30

5	<u>ANALYSE</u>	30
5.1	PÅ HVIDHEDENS PRÆMISSER	31
5.1.1	SAMMENFATNING	35
5.2	PÅ DE MINORITETSRACIALISEREDES BEKOSTNING	36
5.2.1	SAMMENFATNING	42
5.3	NAVIGERING MED HVIDHEDEN SOM MÅL OG BEGRÆNSNING	42
5.3.1	SAMMENFATNING	50
5.4	OPSAMLING	50
6	<u>DISKUSSION</u>	51
6.1	ET ”PRÆREFLEKSIVT” EPIDERMALT RACIALT SKEMA	51
6.2	REPRODUCERING FREM FOR REORIENTERING?	53
6.3	PERSPEKTIVERENDE DISKUSSION - ET INTERSEKTIONELT PERSPEKTIV	55
7	<u>KONKLUSION</u>	56
8	<u>LITTERATURLISTE</u>	58
9	<u>ARTIKEL - KROPPENE HUSKER DE HISTORIER VI GLEMMER</u>	62
9.1	PRÆSENTATION AF CASE	62
9.2	METODE OG TEORI	62
9.3	RESULTATER	63
9.4	DISKUSSION AF RESULTATER	64
9.5	KONKLUSION	64

1 Ramme og problemfelt

*“Colonialism makes the world "white", which is of course a world "ready" for certain kinds of bodies, as a world that puts certain objects within their reach. **Bodies remember such histories, even when we forget them**”* (Ahmed, 2006, s. 111).

Sara Ahmed, som er feministisk forfatter og forsker inden for krydsfeltet mellem feministiske queer- og racestudier (Ahmed, u.d.), skriver dette i sin bog *Queer Phenomenology* (Ahmed, 2006). Som det fremgår af citatet argumenterer Ahmed for, at kolonialismen skaber en ”hvid” verden, der favoriserer visse kroppe. Ahmeds beskrivelse af *“bodies remember such histories, even when we forget them”*, berører en fænomenologisk forståelse af kroppen. Her ses kroppen ikke blot som et legeme, men også som bærer af erindringer, der fortsat påvirker os, selv når vi ”glemmer dem”. Det er netop Ahmeds forståelse af hvidheden og hendes fænomenologiske forståelse af kroppene formet af kolonialismen, som dette speciale udspringer af, hvilket danner grundlag for specialets undersøgelse. Hvidhed kan ikke fastsættes og forklares entydigt, da den er flydende og foranderlig afhængig af kontekst. Jeg bruger Ahmeds forståelse af hvidhed i specialet som en tilgang til at forklare hvordan individer navigerer og tager plads i rum, på den præmis at hvidheden definerer kroppes beboelse. Med det kropslige perspektiv leder det først og fremmest til en beskrivelse af fænomenologi, herunder kropsfænomenologi.

1.1 Kropsfænomenologi

Den franske fænomenolog, Maurice Merleau-Ponty, er en af de første fænomenologer der beskriver kroppens betydning for bevidstheden, og ser kroppen og psyken som en samlet helhed (Merleau-Ponty, 2022). Merleau-Pontys forståelse af hvordan kroppen er forbundet til bevidstheden kan forklares med *fænomenal bevidsthed*, idet den beskriver en oplevende bevidsthed, som er knyttet til subjektet (Toft, 2023). Professor i psykiatri Josef Parnas og professor i filosofi Dan Zahavi beskriver, med afsæt i Merleau-Ponty, fænomenal bevidsthed (Zahavi & Parnas, 2009). Fænomenal bevidsthed involverer oplevelser, som kan være alt fra at føle skam over ikke at sige fra over for vold, til at føle vrede over at blive kaldt noget racistisk. Alle oplevelser er subjektive og kan forklares ved, at de er knyttet til selvet og dermed er i *førstepersonsperspektiv*. Dette kan for eksempel forklares ved, at en persons oplevelse af tandpine altid vil være subjektiv og i første personsperspektiv. Det kan på samme måde også beskrives som en oplevelse, der kommer til udtryk i en form for *minhed*, idet oplevelsen

ikke kan opleves på samme måde af andre, men kun er knyttet til selvet (Zahavi & Parnas, 2009). Det essentielle ved den fænomenale bevidsthed er, at den er forbundet med kroppen, og er en integreret del af vores kropslige tilværelse. Dette perspektiv pointeres i Ulla Thøgersens bog, *Krop og Fænomenologi*, som introducerer Merleau-Pontys filosofi (Thøgersen, 2006). Merleau-Ponty beskriver denne forbundethed med begrebet *egenkrop*, som beskriver kroppen som noget vi *er*, frem for noget vi *har*. Med andre ord mener han, at subjektets eksistens er baseret på *kropslighed* (Thøgersen, 2006). Kropslighed forstås som at vores kroppe bebor rum og besidder en motorisk intentionalitet, hvilket skal ses som, at vores bevægelser og handlinger afspejler vores orientering mod bestemte mål, afhængig af den kontekst vi befinder os i (Merleau-Ponty, 2009; Thøgersen, 2006). Det kan for eksempel komme til udtryk i daglige gøremål, såsom at drikke et glas vand, hvor individer (uden funktionsnedsættelse) sjældent er opmærksomme på kroppens bevægelser, men opmærksomme på selve målet, der skal udføres, som for eksempel at løfte glasset med vand (Merleau-Ponty, 2009). Når jeg i dette speciale ønsker at undersøge, hvordan navigering i hvidheden påvirker kroppe, vil fænomenal bevidsthed, herunder kropslighed, være udgangspunktet for at forstå det. For at forstå kropslighed i en postkolonial kontekst, som danner grundlag for forståelsen af Ahmeds beskrivelse af hvidheden, er det væsentligt at udvide perspektivet.

1.2 Kropsfænomenologi i et postkolonialistisk perspektiv

Selvom mange filosoffer har beskæftiget sig med kropsfænomenologi, kritiserer psykiater og filosof Frantz Fanon, kropsfænomenologiens manglende fokus på, hvordan den koloniale historie påvirker de kroppe, der er underlagt den. Fanon, som er en sort mand opvokset i det koloniserede Antilles, kritiserer Merleau-Pontys idé om, at kroppe altid kan bebo rum. Han tager i sin bog, *Black Skin, White Masks*, udgangspunkt i sine observationer fra sit eget personlige liv, hvor blikke og bevægelser fra ”hvide” påvirker hans kropslighed (Fanon, 1967). Fanon videreudvikler Merleau-Pontys tanker inden for en postkolonial ramme, idet koloniseringens konsekvenser og påvirkning på den sorte mand er gennemgående temaer. Han udvider sin kritik i sin bog, *The Wretched of the Earth*, hvor han skriver: ”The well-being and the progress of Europe have been built up with the sweat and the dead bodies of (Negros), Arabs, Indians, and the (yellow races)” (Fanon, 1963, s. 96). Dette citat viser, at hans betragtninger ikke er begrænset til den sorte krop, men også omfatter alle koloniserede folk, og understreger Europas store rolle i denne udnyttelse. Fanons perspektiv er væsentligt at inddrage i dette speciale, da han med sin postkoloniale udvidelse af kropsfænomenologien bidrager til at forstå,

hvordan historien stadig kan påvirke individer, og særligt de koloniserede kroppe, i deres daglige liv. Ahmeds indledende citat indikerer hendes inspiration af Fanons postkoloniale og fænomenologiske udgangspunkt, da hun beskriver hvordan den hvide verden "[...] puts certain objects within their reach" (Ahmed, 2006, s. 111). Ahmeds beskrivelse af hvordan kolonialismen har medvirket til en verden, der favoriserer visse kroppe, viser en direkte forbindelse til Fanons kritik af kropsfænomenologiens manglende inddragelse af kolonialismen. Desuden handler Ahmeds citat også om orientering, idet hun beskriver kroppes tilgængelighed til objekter, hvilket leder til litteraturforsker Edward W. Saida's beskrivelse af *orientalisme*, som netop bidrager til at forstå hvordan kolonialismen stadig skaber ulighed i dag.

1.3 "Os" og "dem"

Saida's begreb *orientalisme* beskriver Europas tilgang til Orienten, hvilket trækker tråde tilbage til koloniseringstiden, som bidrog til den europæiske velstand og civilisering. Den europæiske forståelse af Orienten er siden blevet forstærket gennem stereotypiske skildringer i litteraturen, som har internaliseret forestillinger om Orienten og mødet med Europa. Orienten fremstilles eventyrligt med romancer, eksotiske væsener og landskaber. Fælles for denne portrættering er, at Orienten ses som noget fremmed og ukendt, men stadig er genkendeligt. Said argumenterer for, at Orienten er konstrueret af Europa som en modsætning til Europa selv og er skildret som undermineret. Denne modsætning har gjort Orienten til Europas mest markante opfattelse af "de andre", og Said bruger derfor *orientalisme* som en betegnelse for den dominans Europa har over Orienten (Said, 1979). Denne europæiske dominans og separation af Orienten som "de andre", kommer derfor til at dække over, hvad vi traditionelt set *ikke* opfatter som udseendet for den dominerende del af Europa, hvilket kan referere til hudfarve og religiøse symboler. I dagligdagen i Danmark vil der i sådan tilfælde blive differentieret mellem "os" og "dem", hvor "os" er de personer der antages at have oprindelse fra Danmark, eller bredere set den dominerende del af Europa. "Dem" bliver dermed de personer som, grundet deres udseende, nærmer sig stereotypiske skildringer af personer med anden oprindelse. Dette perspektiv kan relateres til Ahmed som i bogen, *Et Ulydigt Arkiv*, argumenterer for, at "hvide" kroppe har privilegeret adgang til at bebo rum, hvorimod det ikke altid er muligt for "ikke-hvide" kroppe, herunder Orienten (Ahmed, 2007), hvilket også fremhæver den ulighed der eksisterer. Denne ulighed

mellem kroppes adgang til rum, bliver i specialet brugt med betegnelserne *minoritetsracialiserede*¹ (minoR) og *majoritetsracialiserede* (majoR). MinoR henviser til Saids forståelse af ”de andre”, og som med afsæt i Ahmed ikke altid har mulighed for at bebo rum. MajoR henviser til Saids forståelse af ”os”, og dermed den raciale majoritet i samfundet, som ifølge Ahmed er dem som har privilegeret adgang til at bebo rum. Det fører tilbage til det indledende citat af Ahmeds beskrivelse af den ”hvide” verden som værende ”klar” til bestemte typer af kroppe. Det er dermed relevant at undersøge hvordan, og om, denne ulighed blandt kroppes beboelse i rum, gør sig gældende i Danmark.

1.4 Kroppene husker de historier vi glemmer

Når Ahmed skriver at kroppe ”husker”, og at den koloniale historie er indlejret i os kropsligt, selvom vi måske har glemt den, er det interessant at overføre det til en dansk kontekst. Ifølge flere danske forskere har vi i Danmark en tendens til at overse den koloniale fortid, og benægter at der foregår racisme² (Khawaja, 2022; Danbolt & Myong, 2018; Skadegård, 2023). Dette bliver også kaldt nordisk eller dansk exceptionalisme, som kommer til udtryk gennem en opfattelse af, at racisme og racediskrimination³ i en dansk kontekst er noget der primært eksisterer: ”[...] *‘far away’, ‘in the past’, or ‘on the extreme right wing’*” (Danbolt & Myong, 2018, s. 43). Denne idé om at Danmark er fri for racisme, har medvirket til en forestilling om at vi særligt rummer lighed og tolerance, hvilket ofte skjuler og ignorerer den eksisterende racisme i vores samfund. Tavsheden om racisme gør det også til et individuelt ansvar at komme det til livs, hvilket dermed fralægger samfundet ansvar (Skadegård, 2023). To nye danske rapporter publiceret i 2023 af *Lige Adgang* og *Institut for Menneskerettigheder*, viser dog tydeligt at samfundet bærer et stort ansvar for racismen i Danmark. Rapporten af Institut for Menneskerettigheder viser blandt andet at 8 ud af 10 minoritetsetniske personer med opvækst i Danmark, har oplevet racisme én eller flere gange indenfor det seneste år, for eksempel gennem afslag på ansøgninger til job, nægtelse af adgang i nattelivet, stoppelse af politiet mm. (Institut for

¹ Racialisering indebærer, at individer bliver klassificeret baseret på synlige og biologiske træk såsom hudfarve og religiøse symboler. Det omfatter også at tillægge forskellige grupper bestemte karakteristika, udseender, traditioner og livsstile (Hervik, 2015).

² Ifølge Mira C. Skadegård, lektor og forsker inden for diskrimination, er racisme de dynamikker, der udgør et system af institutionaliserede praksisser, hvor der sker negativ forskelsbehandling eller antagelser baseret på ”*afstamning, national eller etnisk oprindelse, ‘race’, hudfarve og køn*” (Skadegård, 2023, s. 318) Skadegård påpeger, at racisme ikke skal forveksles med ideologisk racisme, selvom det udspringer derfra (Skadegård, 2023).

³ Racediskrimination er tæt forbundet med racisme, og forekommer når individet diskrimineres ”*i forhold til afstamning, national eller etnisk oprindelse, ‘race’, religion og hudfarve [...]*” (Skadegård, 2023, s. 318)

Menneskerettigheder, 2023). Rapporten fra Lige Adgang tager udgangspunkt i etnisk minoritetsstress på arbejdspladsen, og viser de store konsekvenser gentagende racistiske og diskriminerende oplevelser har for minoritetsracialiserede personer (Lige adgang, 2023). Iram Khawaja, som er lektor i pædagogisk psykologi, har skrevet om begrebet *minoritetsstress*, hvilket kan relateres direkte til rapporten fra Lige Adgang. Minoritetsstress betegner den stress og belastning som man oplever på baggrund af sin minoriserede position i samfundet, hvilket viser sig på samme måde som almen kendte stresssymptomer, og understreger de konsekvenser racisme kan have for individer. (Khawaja, 2022).

Gennem en fænomenologisk og postkolonial linse, som blandt andet tager udgangspunkt i Merleau-Ponty, Fanon og Ahmed, ønsker jeg at undersøge hvordan minoR personer navigerer i en hvidhed som rammesætter beboelse i rum, og hvordan det påvirker deres kropslighed. Ved også at inddrage perspektiver fra majoR personer vil jeg belyse de nuancer og forskelle der kan være, med en præmis om at kolonialismen stadig manifesterer sig kropsligt, og påvirker minoR i deres daglige liv.

Med udgangspunkt i fænomenologisk bevidsthed og med eksempler fra majoR, leder det til følgende problemformulering:

På hvilke måder navigerer minoritetsracialiserede personer i hverdagsinteraktioner i en hvidhed som definerer kroppes beboelse i rum, og hvordan påvirker det deres kropslighed?

2 Specialets forskningsmæssige placering

Dette afsnit har til formål at belyse eksisterende forskning. Feltet inden for racialisering er bredt, og jeg vælger at fokusere på forskning, som har et postkolonialt og fænomenologisk afsæt i undersøgelser af racialisering. Da forskning med dette afsæt er underbelyst i Norden (Khawaja, 2022), vil afsnittet trække på international forskning. Undersøgelserne vil blive sat i relation og sammenlignet med specialet, og vil være medvirkende til at argumentere for dets relevans.

2.1 En fænomenologisk betragtning på racisme

I artiklen: *But I'm not a racist! Phenomenology, racism, and the body schema in white, pre-service teacher education* (2016) undersøger Tyson E. Lewis hvordan fænomenologiske teorier kan bidrage til en forståelse af ubevidste racistiske adfærdsmønstre. Lewis illustrerer dette gennem en anekdote om sin ven, som benægter at have racistiske overbevisninger, men undgår at sidde ved siden af sorte passagerer i offentlig transport. Lewis kritiserer de eksisterende pædagogiske tilgange i læreruddannelsen i USA, for at overse kropslige aspekter af racisme. Han foreslår en fænomenologisk tilgang, der adresserer og ændrer dybtliggende kropslige skemaer og vaner for hvide lærerstuderende. Uddannelsesinstitutionerne bør ifølge ham flytte fokus fra kun at øge bevidstheden om racisme, til også at omfatte de kropslige vaner og orienteringer, som han mener er afgørende for at fremme antiracistisk adfærd (Lewis, 2016).

Helen Ngo argumenterer ligeledes i sin artikel fra 2016: *Racist Habits: A Phenomenological analysis of Racism and the Habitual Body* for, at racisme kan forstås gennem fænomenologien via Merleau-Pontys teorier om kroppens vaner og orienteringer. Ngo argumenterer for, at racisme ikke primært eksisterer i bevidste tanker og handlinger, men også i kroppens ubevidste vaner. Disse vaner er kroppens bevægelser, som er indlejret og oftest automatiske og dermed vanskelige at ændre. Ngo trækker på forskellige fænomenologiske teorier og understreger, at selvom disse vaner kan synes passive, er de aktivt vedligeholdt i dagligdagen og i sociale interaktioner. Hun åbner for en etisk diskussion af hvor ansvaret kan placeres, når racismen bevæger sig ind i det ubevidste, og hvordan en større forståelse af dette kan føre til nye politiske indsigter, som er nødvendige for at opnå antiracisme. Desuden understreger hun, at det er muligt og nødvendigt at ændre de racistiske vaner, for at bekæmpe de mere subtile racismeformer som foregår (Ngo, 2016).

Både Lewis og Ngo argumenterer gennem fænomenologiske begreber for, at racistiske adfærdsmønstre og vaner kan være ubevidst indlejret og vedligeholdt i kroppen. Desuden argumenterer de begge for et behov for at ændre de vante tilgange til antiracisme, ved at skifte fokus fra udelukkende en kognitiv viden om racisme til at inkludere kroppens rolle. De to artikler har flere ligheder i forhold til min undersøgelse, da de har et fænomenologisk syn på kroppens rolle i spørgsmål om racisme. Mens Lewis og Ngo hovedsageligt har fokus på de ubevidste kropslige skemaer og vaner blandt "hvide" (majoR), vil min undersøgelse udvide dette fokus til også at omfatte minoR. De to artikler er med til at understrege, hvordan subtile former for racisme, såsom blikke og adfærd, kan

påvirke de minoR personers kropslighed i deres navigering og hverdagsinteraktioner. På et højere institutionelt plan understreger artiklerne også, at det er nødvendigt at behandle racisme mere fænomenologisk, både pædagogisk og politisk, hvilket er medvirkende til at argumentere for relevansen af denne undersøgelse. Dette skyldes at vi i Danmark (jf. afsnit 1.4) har en forestilling om, at racisme er et individuelt ansvar. Desuden er det også relevant da racisme, som nævnt gennem de to danske rapporter, har store konsekvenser for de minoR.

2.2 Kropsskema og kropsbillede bliver påvirket af racisme

I specialet bruger jeg begreber som kropsskema og kropsbillede til at analysere, hvordan minoR personers kropslighed bliver påvirket i hverdagsinteraktioner. Der er flere studier som har undersøgt forholdet mellem de to begreber i henhold til racisme, herunder Fanons forståelse af det epidermale- og historisk-rationale skema, som jeg også bruger i dette speciale. Alle begreberne præsenteres i teorigennemgangen, og vil derfor ikke blive detaljeret beskrevet i præsentationen af tidligere forskning.

Yochai Ataria og Shogo Tanaka undersøger i artiklen: *When Body Image Takes over the Body Schema: The Case of Frantz Fanon* fra 2020 forholdet mellem kropsskema og kropsbillede. De argumenterer for, at kropsbilledet i visse tilfælde overtager kropsskemaet, og at kropsbillede og kropsskema er uafhængige og i konstant dialog. Dette viser de gennem Fanons værker som illustrerer, hvordan den sorte krop er præget af, hvordan den opfattes af det hvide blik. Ataria og Tanaka bruger Merleau-Ponty til at beskrive kropsskemaet og Jean-Paul Satres begreb om 'den tredje ontologiske dimension af kroppen', som en måde at forklare kropsbilledet på, herunder hvordan vi oplever vores kroppe gennem andres opfattelser. De argumenterer for, at racisme og andre former for social udstødelse kan påvirke kropsbilledet i så høj grad, at det overtager kropsskemaet og udvider dermed forståelsen af, hvordan at kropsopfattelsen kan blive påvirket af sociale og kulturelle faktorer (Ataria & Tanaka, 2020).

En ny kvalitativ undersøgelse publiceret i april 2024 af Selçuk Açıkgoz undersøger, gennem semistrukturerede interviews og fokusgrupper, 22 unge romaers oplevelse af racisme i offentlige fritidsarenaer, såsom caféer og sportsarenaer, i Tyrkiet. Gennem Fanons to begreber, det epidermale- og historisk-rationale skema, analyserer Açıkgoz hvordan informanterne erfarer stigmatisering og diskrimination på baggrund af deres etniske ophav. Undersøgelsen viser, hvordan de unge romaer strategisk forsøger at navigere og modvirke de pålægninger af skemaer de konfronteres med i hverdagen. Blandt andet ved at tilpasse deres adfærd for ikke at blive set ned på, reagerer med fysisk

vold på verbale angreb, og overvejer deres påklædning i offentlige rum for ikke at fremstå som stereotypisk roma. Desuden undgår de bestemte fritidsaktiviteter og arenaer og foretrækker alternative fritidsrum, hvor de kan udtrykke sig mere frit. Açıkgoz påpeger, at informanterne ikke konstant er fanget i de forskellige skemaer, men at de bliver aktiveret i episoder hvor de unge gøres opmærksomme på deres kroppe gennem racialisering, hvilket han argumenterer for viser, at skemaerne er flydende (Açıkgoz, 2024).

Begge undersøgelser bruger begreberne kropsskema og kropsbillede i relation til Fanons begreber om racialisering, og udvider forståelsen af hvordan racisme ikke blot påvirker individer negativt, men også påvirker deres fysiske og kropslige selvopfattelse og navigering. Undersøgelserne drager store paralleller til min undersøgelse, da samme begreber tages i brug, og at der også undersøges de minoR personers navigering, herunder strategier. De to artikler kan også bidrage til specialet ved at forstå, hvordan kolonialismen i en dansk kontekst fortsat spiller en rolle for, hvordan minoR personer navigerer i deres dagligdag, og hvordan de interagerer med andre. I begge artikler tages der udgangspunkt i en bestemt minoR gruppe, herunder Fanon som værende en sort mand, og unge romaer i Tyrkiet. Jeg undersøger ikke én bestemt minoR gruppe, da fokuset ikke er på en bestemt gruppes oplevelser, men derimod på oplevelserne på tværs af at være minoR i Danmark. Ataria, Tanaka og Açıkgoz argumenterer desuden for, hvordan et fænomenologisk og postkolonial analytisk blik kan bidrage til at udfolde de mere subtile og indlejrede former for racisme, som ikke nødvendigvis er synlige, men som stadig påvirker minoR's hverdag, hvilket relaterer sig til dette speciale.

2.3 Et kropsskema kan reorienteres

I artiklen, *Queer tango: a lesson in dialogical embodiment* fra 2022, undersøger Arno Plass gennem en autoetnografisk tilgang tangomiljøer, herunder konventionel argentinsk tango og queer tango. Plass argumenterer for, at queer tango er medvirkende til at udfordre kropsskemaet, idet tangoformen udfordrer traditionelle kønsnormer og roller. I queer tango tildeles man ikke en rolle som ”mand” eller ”kvinde”, og man skiftes til at føre og følge. Gennem blandt andet Ahmeds forståelse af kropslig orientering, som også benyttes i specialet, argumenterer Plass for, at kroppers orienteringer i rum er påvirket af gældende normer og værdier, som er medvirkende til at forklare, at nogle kroppe er favoriseret frem for andre. Plass anvender dette perspektiv til at argumentere for, at kropsskemaet kan bære, og reproducere disse præferencer, medmindre de udfordres og reorienteres gennem

praksisser, som for eksempel queer tango, hvor heteronormative og kønsnormative bevægelser er udvisket. Dette, ifølge Plass, enten udfordrer eller ændrer kropsskemaet, og fremmer et mere inkluderende miljø, ved at deltagerne i dans bliver udfordret på den traditionelle kønnet forståelse af, hvad det vil sige at være herre som fører og kvinde som følger (Plass, 2022).

Selvom Plass undersøgelse ikke fokuserer på racialisering, drager den flere paralleller til specialet. Ahmeds kropslige orientering vil, som i Plass undersøgelse, bruges til at forstå normen, herunder "hvidheden", som sætter en ramme for hvad de minoR og majoR personer kan gøre. Det vil derfor blive brugt til at "afsløre", hvad der opfattes som at falde udenfor normen. Desuden drager undersøgelsen også paralleller i brugen af reorientering, da det også er medvirkende til at forstå, hvordan de minoR's navigering påvirker dem og potentielt medfører reorientering.

2.4 Opsamling

De ovenstående undersøgelser er valgt, da de giver indsigt i fænomenologiske og postkoloniale perspektiver på racialisering. Lewis (2016) og Ngo (2016) viser, hvordan racisme kan være indlejret i kroppens ubevidste vaner og skemaer, hvilket er relevant for min undersøgelse af minoR personers hverdagsinteraktioner. Ataria og Tanaka (2020) samt Açıkgöz (2024) bidrager med forståelsen af, hvordan kropsskema og kropsbillede påvirkes af racialisering, mens Plass (2022) arbejde med queer tango tilbyder en relevant parallel til reorientering for de minoR. Disse studier understøtter min forskning ved at tilbyde teoretiske rammer og empiriske eksempler, der placerer dette speciale i et større felt. Specialet kan bidrage til en dansk kontekst, ved at anvende fænomenologisk og postkolonialt inspireret begreber til at belyse, hvordan racialisering har indvirkning på kroppene, og dermed minoR personers forståelse af sig selv.

3 Metodologi

Denne del af specialet vil udfolde metodologien som er anvendt. Dette vil først blive udfoldet gennem en præsentation af mit videnskabsteoretiske ståsted og teoretiske ramme. Derefter følger en gennemgang af metodiske overvejelser og valg relateret til indsamling og bearbejdning af empiri

3.1 Fænomenologisk og poststrukturalistisk videnskabsteoretisk afsæt

Formålet med specialet er at belyse, hvilke måder minoR personer navigerer i en hvidhed som rammesætter kroppes beboelse i rum. Desuden undersøger specialet, hvordan interaktioner de minoR personer indgår i, påvirker deres kropslighed. Jeg ønsker at undersøge deres subjektive fortællinger og livsverden gennem kropsfænomenologiske begreber for at forstå påvirkningen på deres kropslighed. Samtidig er jeg bevidst om, at den hvidhed som der refereres til i dette speciale, er konstrueret af en diskurs og magt i form af Ahmed, Said og Fanons forståelse af kolonialismen, som har sat spor i kroppene. Derfor trækker undersøgelsen på en teoretisk eklektisk tilgang mellem fænomenologien og poststrukturalismen som videnskabsteoretisk afsæt. En teoretisk eklektisk tilgang indebærer at benytte sig af forskellige teorier, og dermed tage afstand til et fast afgrænset paradigme (Sonne-Ragans, 2019). Jeg benytter denne tilgang, da den muliggør en kombination af fænomenologiens fokus på subjektive oplevelser og kropslig erfaring, med et poststrukturalistisk afsæt på forståelsen af hvidheden som tilstand. Denne kombination er nødvendig for en dybdegående forståelse af de minoR personers oplevelser og bidrager dermed til at besvare problemformuleringen.

Ontologisk forstås sandheden i poststrukturalisme som flydende, hvilket vil sige at der ikke er nogen "ren" sandhed, men alt er formet af forskellige diskurser som har afsæt i magt (Juelskjær & Plauborg, 2013). I specialet ønskes der ikke at finde frem til en endegyldig sandhed om forståelsen af de minoR navigering i hvidheden. Formålet er at belyse hvordan deres navigering kan være underlagt en magt, i form af hvidheden som bestemmer kroppenes beboelse i rum, og som dermed påvirker deres navigering. I poststrukturalisme ses magt som dynamisk, og påvirker sociale og diskursive praksisser (Juelskjær & Plauborg, 2013). Det er væsentligt at påpege, at hvidheden som en magt dette speciale tager afsæt i, ses som en flydende konstruktion, der hele tiden kan være foranderlig og påvirkes af forskellige faktorer. Den franske filosof, Michel Foucault, teoretiserer magten som noget der er cirkulært gennem sociale relationer, begivenheder og strukturer i samfundet. Dette indebærer, at magt kan udøves og opstå i interaktioner mellem mennesker, i specifikke hændelser, samt i fysiske og organisatoriske rammer. Diskurserne er derved det styrende i forhold til vores måde at italesætte os selv og vores verden på (Juelskjær & Plauborg, 2013). Den poststrukturalistiske ontologiske forståelse kan dermed bidrage til at forstå hvordan informanterne i undersøgelsen italesætter deres navigering, og belyse hvilke diskurser og normer, der kan være på spil.

Den epistemologiske forståelse i specialet trækker på fænomenologien som mener, at kroppens sansning af verden udgør det centrale element i den mening, som formes i menneskets livsverden (Rendtorff, 2021). Når mit udgangspunkt, med afsæt i Ahmed, er, at kroppe kan bære erindringer som stadig påvirker, selv når vi ”glemmer” dem, taler det også ind i den kropslige sansning som en reel viden. Da jeg desuden ønsker at belyse, hvordan hvidheden som tilstand påvirker de minoR informanternes fænomenale bevidsthed, herunder deres kropslighed, placerer jeg mig også op ad den fænomenologisk epistemologiske forståelsesramme. Dette fordi, at det bygger på en antagelse om, at virkeligheden er skabt gennem subjektets bevidsthed, da det er subjektet, der bestemmer hvad der betragtes som viden (Sonne-Ragans, 2019). Det skal dog pointeres, at der også bruges teoretikere som Fanon og Ahmed der er postkoloniale og kritiske i deres tilgang til Merleau-Pontys kropsfænomenologi, hvilket dermed taler ind i begrundelsen for den eklektiske tilgang, hvor jeg også ser subjektet som påvirket af historiske og samfundsmæssige kontekster. Mit videnssyn med et poststrukturalistisk ontologisk og fænomenologisk epistemologisk afsæt, er derfor styrende for den måde jeg har arbejdet med min teori, empiri og metode på.

3.2 Teoretiske ramme

Som nævnt udspringer specialet af Ahmeds postkoloniale og fænomenologiske forståelse af den hvide verden og kroppe påvirket af kolonialismen. Det postkoloniale perspektiv er væsentligt i forståelsen af, hvordan minoR kan være kropsligt begrænsede i deres daglige interaktioner og navigering. Ahmeds forståelse af *orientering* og Fanons beskrivelse af *det epidermale raciale skema* og *historisk-raciale skema* er alle begreber, der vil være med til at besvare problemformuleringen. Merleau-Ponty Shaun Gallaghers og Jesper Brøsted Sørensens forståelse af begreberne *kropsskema* og *kropsbillede* bliver ligeledes brugt til at forstå de minoR personers forståelse af sig selv, herunder deres kropslighed. Begreberne bliver også brugt teoretisk i analysen på de majoR, men ikke i samme omfang som de minoR. Dette er for at sætte de minoR personers oplevelser og kroppe i perspektiv til de majoR.

3.3 Baggrund for metodiske overvejelser

Baggrunden for de metodiske valg og overvejelser i nærværende speciale udspringer af, en undersøgelse jeg foretog i mit praksisforløb i efteråret 2023. I denne undersøgelse interviewede jeg mine kollegaer med henblik på at undersøge deres oplevelse med racisme og diskrimination relateret

til deres arbejdsopgaver. Jeg opdagede, at der var et betydeligt ubehag forbundet til at tale om emnet. For at imødekomme denne udfordring har jeg derfor valgt at arbejde ud fra tre overordnede principper i min empiriindsamling i denne undersøgelse. De tre principper er; 1) *Det trygge rum*, 2) *Jeg omfavner ubehaget*, 3) *Min krop som minor må ikke spille en rolle*. Ovenstående tre principper vil i det følgende blive behandlet og udfoldet. Foruden de tre principper vil bearbejdningen af mine empiriske data indgå som et separat underafsnit.

3.4 1) Det trygge rum

Det har været af afgørende betydning at etablere et trygt rum for informanterne, eftersom at tale om racisme er følsomt og kan medføre ubehag (jf. afsnit 3.3). Af denne årsag har jeg arbejdet med fokusgruppeinterviews som metode. Fokusgruppeinterviews egner sig ifølge sociolog Bente Halkier til at afdække, hvordan deltagernes diskursive forhandlinger bliver eksplicite omkring normalt tavse emner (Halkier, 2016). Det er relevant, da informanterne dermed kan hjælpe hinanden til at italesætte den tavshed, der oftest kan være forbundet med emnet (jf. afsnit 1.4). Desuden kan informanternes interaktion med hinanden være medvirkende til at forstå, hvilke normer og diskurser der er på spil i deres fortællinger. Fokusgrupper er ifølge Halkier ikke ideelle til at forstå det enkelte individs livsverden (Halkier, 2016), som ellers er ønsket med mit epistemologiske afsæt. Jeg vil dog argumentere for, at det stadig er en nyttig metode til at besvare problemformuleringen. Grunden til dette er, at fokusgrupper kan fremme en dialog om emner, som kan være udfordrende for informanterne at italesætte i individuelle interviews (Halkier, 2016), hvilket jeg også erfarede fra tidligere praksisundersøgelse. Inden for rammerne af fokusgrupper opstår der derfor en gruppedynamik, som kan åbne for en mere flydende og ærlig samtale, selvom informanter ifølge Halkier siger mindre i fokusgruppeinterviews, og at atypiske synspunkter kan være underrepræsenteret (Halkier, 2016). Desuden giver valget af fokusgruppeinterviews mulighed for, at informanterne hver især kan holde sig lidt i baggrunden, hvis de oplever at samtaler kommer for tæt på, eller at de har brug for en pause mens andre taler, hvilket ikke er lige så naturligt i individuelle interviews. På baggrund af ovenstående vurderes det, at fokusgruppeinterviews er velegnet til min undersøgelse, idet det kan være medvirkende til at skabe et rum, hvor informanterne kan føle sig trygge i at udforske forskellige meninger sammen, og mindske en oftest normal tavshed om emnet.

3.4.1 Opdeling af majo- og minoritetsracialiserede

Intentionen om at skabe et trygt rum gør sig ligeledes gældende i mit valg af at opdele informanterne i majoR og minoR. Professor Michalinos Zembylas og lektor Kristin Gregers Eriksens beskriver ubehagets kompleksitet i snakke om racisme. De beskriver, at "hvide" mennesker i samtaler om racisme oftest har tendens til at undgå dem, afvise konfrontationer med modargumenter eller negligere "farvede" personers oplevelse med racisme (Zembylas, 2018; Eriksen, 2022). Zembylas pointerer, at man ikke skal se "hvide" personers reaktioner som individuelle, men som påvirket af politiske og samfundsmæssige forhold inden for rammen af hvidhed (Zembylas, 2018). Hvidheden, Zembylas referer til, er samme forståelse af hvidhed som tilstand og bestemmende for kroppes beboelse i rum, som specialet tager udgangspunkt i. Det var derfor min vurdering, at der i blandede grupper af minoR og majoR ville være en risiko for, at informanterne ville være mere stille eller føle sig utrygge. Da informanternes personlige oplevelser er bærende for samtalerne i denne undersøgelse, er det derfor ikke holdbart, at de holder flere ting tilbage. Med afsæt i ovenstående kan man derfor argumentere for, at opdelingen af informanterne har været medvirkende til at skabe et trygt rum i højere grad, end hvis de var blandet. Denne vurdering bliver ligeledes bekræftet af de minoR informanter idet informanterne italesætter den betydning det har haft for dem at sidde med andre som kan relatere. I en af fokusgrupperne fortæller informanten Amina, hvilken forskel hun tror det havde haft, hvis der sad "hvide" i rummet: *"[...] jeg tror det ville have været svært for mig at dele nogle ting [...] Jeg tror ikke, de vil forstå det helt oprigtigt [...] jeg tror jeg havde været lidt mere stille"* (Bilag 4, l. 909-914). En af de andre informanter, Emil, bekræfter Amina og siger: *"[...] fordi vi netop alle sammen, kan have oplevet nogle ting [...], så er der nogle af dem, der vil negligere det lidt, eller gøre det mindre betydningsfuldt"* (Bilag 4, l. 916). De to informanter bekræfter en bekymring, som er i tråd med Zembylas og Eriksen, idet de udtrykker en frygt for, at deres oplevelser bliver "negligeret" eller misforstået. Det bekræfter dermed min vurdering af, at en opdeling af informanterne kan fremme "det trygge rum". Det er dog vigtigt at pointere, at der ved at opdele også er en risiko for, at grupperne bliver for homogene, hvilket ifølge Halkier kan bevirke en mangel på social udveksling. Samtidig argumentere hun for, at en for heterogen gruppe kan medføre flere konflikter (Halkier, 2016), hvilket er i tråd med argumentet for min opdeling af informanterne. At jeg har delt dem i minoR og majoR er dog ikke ensbetydende med homogenitet, men alle informanterne i fokusgrupperne har dog en tendens til at bekræfte hinanden, og udviser dermed ikke uenighed, hvilket kan tyde på, at de har været homogene. Jeg vurderer ikke at deres tendens til enighed, påvirker

min empiri, fordi intentionen med fokusgrupperne var at belyse informanternes egne personlige oplevelser, og at de i grupperne skulle hjælpe hinanden, frem for at udfordre hinanden.

3.4.2 Informanterne

Udover at opdele mine informanter i minoR og majoR har jeg også gjort overvejelser om, hvem jeg vil udvælge til interviewene, og hvordan grupperne skal sammensættes. Dette er for at skabe et trygt rum, hvor informanterne er i stand til at hjælpe hinanden med at dele oplevelser, uden det er grænseoverskridende. Jeg havde en naturlig adgang til mine kollegaer, også qua min tidligere praksisundersøgelse, hvor mange viste interesse. Informanterne arbejder alle med sårbare børn og unge. Jeg har blandet grupperne med både ”nye” og ”tidligere” deltagere, hvor ”tidligere” henviser til dem, der deltog i praksisundersøgelsen. At have tidligere deltagere med var en metodisk overvejelse, idet jeg antog, at de tidligere deltagere ville være mere deltagende og komfortable, hvilket kunne medvirke til at gøre rummet mere trygt. På trods af disse overvejelser var alle informanterne meget aktive i interviewene. Det kan formentlig være fordi de kender hinanden og derfor ikke er ukomfortable. Samtidig kan det også være et udtryk for, at de qua deres arbejde er vant til at være reflekteret og nysgerrige, da de arbejder med en sårbar målgruppe. Da de er kollegaer og dermed kender hinanden, var jeg opmærksom på sammensætningen af grupperne, da der ifølge Halkier er en risiko for, at tætte relationer kan falde ind i kendte dynamikker (Halkier, 2016), hvilket ikke er hensigten med fokusgruppeinterviews. Jeg var opmærksom på at informanterne ikke er på samme team eller er venner i privaten. Disse overvejelser var, udover Halkiers pointe, også for at beskytte informanterne, ved at undgå at blande arbejdsliv og privatliv for meget sammen. At informanterne kender hinanden, kan ifølge Halkier også have en positiv indflydelse, ved at de føler større tryghed i at dele oplevelser, kender hinandens reaktionsmønstre, og kan hjælpe med at uddybe hinandens perspektiver (Halkier, 2016). Grundet følsomheden der er ved emnet, har jeg dermed prioriteret at få gavn af de fordele som Halkier beskriver, kan give informanterne tryghed. Jeg har derudover valgt at lave små fokusgrupper af tre informanter i hver. Dette har været et bevidst valg for at skabe et mere intimt rum med mere taletid til den enkelte og derved fremme følelsen af tryghed. På baggrund af de ovenstående overvejelser vil en beskrivelse af informanterne blive præsenteret. Beskrivelserne af informanterne fremgår ud fra måden de har præsenteret sig selv på i interviewene. Informanternes navne er pseudonymer.

Fokusgruppe 1: Anders – 26-årig mand, Katrine – 32-årig kvinde, Sofie – 30-årig kvinde.

Fokusgruppe 2: Jenna: 29-årig kvinde, adopteret fra Rumænien. Elina: 28-årig kvinde, halv nicaraguaner, halv dansker. Aisha: 29-årig kvinde, kommer fra Somalia.

Fokusgruppe 3: Emil: 41-årig mand, adopteret fra Sydkorea. Amina: 21-årig kvinde, født i Danmark, begge forældre fra Marokko. Daniel: 41-årig mand, forældre fra Chile, født i Danmark.

3.4.3 Fysiske rammer

Udover informanternes interne relationer kan de fysiske rammer også bidrage til det trygge rum. Valg af lokation er ifølge Halkier afgørende for informanternes mulighed for at deltage (Halkier, 2016). Jeg har valgt at afholde mine interviews i et mødelokale på vores arbejdsplads i aften timerne, for at minimere risiko for forstyrrelse fra andre kollegaer, og for at afholde interviewet i velkendte rammer hvor alle har samme tilknytning, og gode muligheder for at deltage. Jeg valgte desuden ikke at iklæde mig arbejdsuniform, da jeg ønskede at distancere mig fysisk fra deltagerne og påtage mig forskerrollen, og gennem mit tøjvalg også indikere, at interviewet ikke var arbejdsrelateret. I interviewene har jeg bestræbt mig efter at skabe en behagelig stemning ved at sørge for snacks og drikke, og jeg har forsøgt at være afslappet og opfører mig uformelt, hvilket jeg også vurderede var medvirkende til det trygge rum. Min relation til informanterne som kollega kan have påvirket min empiri idet jeg kender dem. Metodisk kunne jeg have undgået denne udfordring ved at vælge deltagere jeg ikke kendte. Baseret på Halkiers indsigter og følsomheden ved emnet, fandt jeg det gavnligt at have en relation til deltagerne for at fremme en følelse af tryghed. Selvom dette valg indebar risikoen i at jonglere mellem at være forsker og kollega, vurderede jeg fordelene ved at kende deltagerne som værende så gavnlige, at de opvejede potentielle ulemper. De metodiske overvejelser for at skabe et trygt rum leder til næste princip, der beskriver tiltagene for at håndtere det ubehag, som emnet kan medføre.

3.5 2) Jeg omfavner ubehaget

Min intention for interviewene var at omfavne et muligt ubehag, men under kontrollerede forhold, og uden at det gjorde rummet utrygt. På baggrund af det, har jeg benyttet mig af tragtmodellen med afsæt i Halkier, som starter med åbne spørgsmål, som gradvist bliver mere struktureret i løbet af interviewet (Halkier, 2016). I fokusgrupper agerer man som en moderator, hvilket betyder at man skal *"[...] muliggøre den sociale interaktion i fokusgruppen – ikke at kontrollere den"* (Halkier, 2016, s. 52). Jeg satte i den forbindelse lang tid af til at understrege, at informanterne er eksperter, og at det er deres erfaringer jeg gerne ville høre. Dette gjorde jeg for at understrege, at der ikke er noget rigtigt og forkert svar, og også for at indikere at informanterne i så vidt muligt omfang selv kunne vælge, hvordan de ville tale om emnet. Gennem tragtmodellen er det relevant at beskrive, hvordan jeg ved brug af øvelser som et metodisk værktøj "omfavnede ubehaget". Øvelserne havde desuden til formål at genkalde kropslige fornemmelse, da det taler ind i det kropsfænomenologiske blik jeg har på undersøgelsen, for at komme nærmere informanternes oplevelse af kropslighed i interaktioner og navigering.

3.5.1 Memory work-øvelse

Alle interviews blev sat i gang med en memory work-øvelse, inspireret af Iram Khawaja (jf afsnit 1.4), som hun benytter sig af i læringsrum, som omhandler racialisering når hun underviser. Khawaja bruger den til at skabe rum for kritisk refleksion, og udforske temaer som racialisering, andethed og privilegier. Målet med øvelsen er ifølge Khawaja ikke at fremme racialiserede forestillinger, men at synliggøre de måder hvorpå alle personer påvirkes, og er en del af racialiseringsprocesser (Khawaja, 2022). I fokusgruppeinterviewene fik informanterne 10 minutter til skriftligt at beskrive en oplevelse, hvor de mente der havde været racialisering til stede (Bilag 5). Selve udførelsen af opgaven står beskrevet og fremgår i bilaget. Jeg havde bevidst designet øvelsen som et åbent spørgsmål i henhold til tragtmodellen, for at informanterne kunne genkalde minder efter egen fortolkning, da minderne kunne medføre ubehag. Dette ved at opstille en komfortabel ramme hvor de sad for sig selv, hvilket var en måde at "forberede" informanterne på hvad interviewet skulle omhandle. Flere af informanterne oplevede også ubehag i øvelsen (Bilag 2, l. 95; Bilag 3, l. 77), hvilket jeg forberedt på. Da intentionen med øvelserne var at forberede dem og give deltagerne kontrol og en tryk ramme, blev deltagerne ikke bedt om at dele hvad de havde skrevet, medmindre de havde lyst. Alligevel valgte flere af informanterne at dele deres erindringer, selvom det ikke var et krav, hvilket kan

indikere at rummet var trygt (jf. afsnit 3.4). Informanten Jenna beskrev at memory work-øvelsen var god til at forbinde tidligere situationer hvor hun havde tænkt ”[...] hvorfor har jeg det trøls lige nu?” (Bilag 2, l. 208-209) til racialisering. Dette er i tråd med Khawajas argumentation om, at det kan skabe kritisk refleksion om racialisering. Memory work-øvelsen bidrog derfor med at starte en individuel refleksion om emnet og en følelse af ubehag, som de selv kunne kontrollere hvor meget de ville gå ind i.

3.5.2 Stimuli-øvelse

Efter memory work-øvelsen startede jeg en stimuli-øvelse med det formål at hjælpe informanterne med at sætte ord på oplevelser, og for at undgå at stille informanterne for direkte ledende spørgsmål til konkrete oplevelser, men derimod give informanterne en større kontrol over, hvad de ønskede at dele. Stimuli-øvelsen indebar over 100 forskellige kort, som udtrykte forskellige følelser, racistiske udsagn og reaktioner (Bilag 6). Disse kort skulle tydeliggøre at der ikke var ét rigtigt svar, og med afsæt i Halkier også understrege, at der er plads til forskellige meninger og holdninger (Halkier, 2016). Stimuli-øvelsen startede jeg ved at lægge ca. 50 udsagn i form af mikroaggressioner⁴ ud på bordet. Mikroaggressionerne var formuleret som udsagn som for eksempel: ”Hvor har du de smukke brune øjne fra?” og ”Personer som dem er bare altid aggressive og voldelige” (Bilag 6). Kortene med mikroaggressioner er inspireret fra mine egne personlige erfaringer, og af bogen *Brun* af Zakiya Ajmi som indeholder unges fortællinger og betragtninger om at føle sig anderledes i Danmark (Ajmi, 2018). Informanterne blev informeret om, at det var udsagn de ”[...] helt sikker kender til. [...] har hørt før, eller selv har sagt, eller tænkt” (Bilag 2, l. 376-378). Dette blev sagt for at legitimere, at det er noget, vi alle kan komme til at sige eller tænke. Efter informanterne havde set på kortene få minutter, spurgte jeg: ”Hvilke følelser og tanker komme op i jer når I læser kortene?” (Bilag 4). Dette gjorde jeg for at omfavne det ubehag som muligvis kom op i informanterne i læsningen af udsagnene. Efter at have diskuteret kortene skulle informanterne vælge to udsagn de bedst og to udsagn de mindst kunne forholde sig til og placere på en planche. Jeg oplevede at informanterne var meget opmærksomme på at få opgaven ”løst korrekt”, og til tider var der meget betænkningstid og stilhed. Jeg ser det som en styrke, da informanterne netop fik tid til at reflektere, og samtidig gav jeg dem også mulighed for selv at vurdere, hvilke kort de havde lyst til at adressere. At informanterne skulle

⁴ Mikroaggressioner, også kendt som subtil racisme, er små og tilsyneladende harmløse handlinger, bemærkninger eller blikke, der kan have en racistisk betydning, selvom det ikke er intentionen (Skadegård & Horst, 2021).

placere kortene på planchen, var et bevidst valg, idet jeg ønskede at flytte deres fokus fra at være bange for at sige noget forkert, til at koncentrere sig om en bestemt opgave, og samtidig lytte til de samtaler de havde mens øvelsen foregik. Når tragtmodellen går fra åbne til mere lukkede spørgsmål, bidragede samtalerne til, at jeg kunne spørge mere specifikt ind til udsagnene de havde valgt og dermed gøre spørgsmålene mere lukkede (Halkier, 2016). Jeg lagde i mellemtiden resterende kort med følelser og kropslige reaktioner ud på bordet, hvor informanterne skulle sætte dem i relation til de konkrete udsagn, de havde valgt. Som nævnt før var dette også en måde at få informanterne til at genkalde kropslige fornemmelser og beskrive dem i relation til udsagnene. Det var ikke vigtigt for mig hvilke kort de placerede på planchen, men hvordan kortene inspirerede informanterne til at fortolke og have en dialog, som dermed kom nærmere på min forståelse af deres personlige oplevelser. Desuden var kortene en hjælp til at omfavne ubehaget, hvilket informanten Sofie bekræfter da hun siger: *"[...] jeg kan godt lide de der citater især [...] fordi de fleste har man hørt før, eller kunne forholde sig til, eller relatere til"* (Bilag 1, l. 783-785). Det indikerer at kortene har været et hjælpemiddel for Sofie. Hun fortæller desuden, at hun i memory work-øvelsen kunne mærke at hun var tilbageholden (Bilag 1, l. 779), hvilket bekræfter at min brug af øvelser har været med til at omfavne et ubehag, hvor informanterne gradvist er blevet mere trygge. Min rolle som moderator under interviewene, og hvordan det i nogle tilfælde var udfordrende at bevare og overholde, vil næste princip belyse.

3.6 3) Min krop som minoR må ikke spille en rolle

Min brug af øvelser og valget af fokusgruppeinterviews var medvirkende til at distancere mig som kollega og forblive i forskerrollen, da fokus var rettet væk fra mig og mod kortene, som kunne hjælpe med at starte samtaler. Som overskriften på dette princip også indikerer, betragter jeg mig selv som minoR. I praksisundersøgelsen, jeg foretog i efteråret (jf. afsnit 3.3), oplevede jeg at min position som minoR spillede en stor rolle i interviewene. De minoR informanter italesatte, at de var trygge gennem en italesættelse af at jeg som person forstod dem og kunne relatere, hvor de majoR italesatte at de kunne være berøringsangst og bange for at sige noget forkert. Min intention i dette speciale var at forsøge at gøre mit raciale ophav mindre synligt, ved at lave fokusgrupper og dele dem op i minoR og majoR. Dette fordi jeg ikke ønskede, at min krop som minoR skulle spille en for stor rolle i deres lyst til at dele ting. Det er dermed ikke sagt at jeg har forholdt mig passivt under interviewene, men nærmere været varsom med min deltagelse, for at forblive i rollen som moderator, og jeg er desuden

bevidst om, at jeg som moderator har en betydelig rolle i empiriindsamlingen. Jeg må dog også erkende at min position som minoR lader til at have haft en betydning. I den majoR fokusgruppe, havde jeg en oplevelse af, at de holdt tilbage med perspektiver under øvelserne af hensyn til min tilstedeværelse som minoR. Jeg valgte derfor spontant at dele en historie, hvor der havde været modstrid mellem min adfærd og tanker, i en situation hvor jeg havde racialiseret andre (Bilag 1, l. 672-681). Ved at dele historien ville jeg legitimere deling af racistisk adfærd i interviewet. Efter jeg delte min historie, åbnede samtalen og en anden ærlighed kom frem, hvor deltagerne delte adfærd og tanker hvor de havde racialiseret andre, og de fik nemmere ved at bruge kortene på bordet og føre samtalen selv. Jeg ved ikke med sikkerhed, om det var mit raciale ophav, der forhindrede dem i at åbne. Jeg blev dog bevidst om mit udseende og følte et ubehag, som jeg ville bryde for at styre interviewet i den ønskede retning. Ved de øvrige to fokusgrupper med de minoR informanter valgte jeg også at dele den samme historie. Desuden delte jeg en historie hvor jeg selv er blevet racialiseret (Bilag 3, l. 762-774). Det gjorde jeg fordi jeg savnede en tydeligere beskrivelse af informanternes kropslige erfaringer med racialisering. Jeg delte derfor min historie for at hjælpe dem med at overveje det kropslige perspektiv. Dette havde en positiv effekt ved at de italesatte flere kropslige beskrivelser af deres oplevelser med racialisering. Min hensigt var, at få majoR til at åbne, og jeg formoder at en personlig historie om, at jeg er blevet racialiseret, kunne påvirke dem negativt ved at give dem dårlig samvittighed eller skyldfølelse, hvilket kunne gøre rummet ubehageligt for dem. Når jeg derimod deler det med de minoR, kan det gøre deres oplevelser mere legitime og mindske følelsen af at være de eneste, der har delt. Jeg er bevidst om, at det faktum, at jeg ikke delte den samme historie med majoR informanterne, og derfor har håndteret grupperne forskelligt, kan have påvirket empiriindsamlingen. Disse valg var ikke planlagt forud for interviewet, og fremgår heller ikke af min spørgeguide. Det skete på baggrund af et ubehag jeg følte i rummet, samt en følelse af en manglende ærlighed og perspektiv på kropslige beskrivelser i informanternes fortællinger. Det har ikke været muligt for mig som person at være usynlig grundet mit udseende, på trods af jeg har forsøgt at aktivere deltagerne gennem øvelserne, som skulle aflaste min egen personlige involvering. Jeg tror dog ikke, efter denne erfaring, at det er muligt for mig at blive usynlig, særligt ikke i et interview om dette emne. Informanten Amina italesætter desuden min synlighed da hun siger:

[...] hvis der var en hvid person, der skulle fortælle os, 'jamen hvordan har I det?' Og når man så deler det med dem, 'forstår de virkelig, hvad jeg siger? Forstår de virkelig,

hvad det betyder at blive diskrimineret eller uretfærdigt behandlet?’ Jeg ved ikke hvorfor, men så kan man tænke, ’har du selv prøvet det før? Har du selv nogle fordomme?’ Det har vi jo alle sammen, men lige med mig, ’har du en fordom om mig?’ Jeg tror, man starter et andet sted. Det er et andet udgangspunkt (Bilag 3, l. 955-960).

Det indikerer at min position som minoR giver mig et andet udgangspunkt for at udføre interviewene, end hvis jeg havde været majoR. Denne synlighed som minoR er paradoksalt også hvad jeg vil udfolde i min analyse.

3.7 Bearbejdning af empiri

Alle tre fokusgrupper er lydoptaget og transskriberet efterfølgende. Ifølge Halkier vil kvaliteten af data reduceres i transskriberingen, da man mister observationer af kropssprog og stemninger (Halkier, 2016). Jeg har forsøgt at kompensere for dette ved at følge Halkiers forslag til transskribering. Dette ved selv at transskribere, og markere latter og indskudte kommentarer i klammer, og tænkepauser med tre punktummer. Understregning bruges når der lægges tryk på et ord, og ord skrevet med Caps Lock illustrerer når noget siges højt, som for eksempel fremkommer i udbrud. ”Mmh” illustrerer den anerkendende tone informanterne indikerer til hinanden. Derudover er ”øh” ikke transskriberet når det er del af talesprog, men kun når det bruges om tænkepause (Halkier, 2016). Jeg har derudover benyttet mig af Halkiers forståelse af kodning og begrebsliggørelse i håndteringen af min empiri. Kodningen er gennemført ved at identificere gennemgående temaer. Efter den grove tematisering er jeg dykket dybere ned i min data for at forstå mønstre og nuancer. Det har jeg gjort ved at anvende min teori som et analytisk perspektiv, og forholde mig kritisk til både min tematisering og teori for at validere mine tolkninger og belyse paradokser, hvilket er i tråd med Halkiers beskrivelse af begrebsliggørelse (Halkier, 2016).

3.8 Opsamling

I denne del af specialet er metodologien blevet udfoldet med et fokus på mit videnskabsteoretiske ståsted, teoretiske ramme, samt metodiske tilgang. I mit videnskabsteoretiske ståsted anvender jeg en eklektisk tilgang mellem fænomenologien og poststrukturalismen. Det gør jeg for både at inkludere

subjektive og kropslige erfaringer gennem fænomenologien, og for at forstå hvidheden som rammesættende for kroppes beboelse, gennem poststrukturalismen. I min teoretiske ramme anvendes det postkoloniale perspektiv for at få indsigt i den kropslige begrænsning minoR informanter kan opleve i hverdagsinteraktioner. Mine metodiske overvejelser er struktureret omkring tre principper, som har været vejledende for empiriindsamling. Jeg har afholdt tre fokusgruppeinterviews med tre personer i hver, og alle informanterne er kollegaer. Grupperne er blevet opdelt i minoR og majoR for at styrke følelsen af tryk i rummet, da emnet kan være ubehageligt. Jeg har desuden anvendt memory work-øvelse og stimuli-øvelse for at give informanterne kontrol over ubehaget. Øvelserne, og interviewet generelt, strukturerede jeg efter tragtmødelen, hvor jeg søgte at opnå en rolle som moderator. Jeg var varsom med min deltagelse for at forblive i rollen som moderator, og for at min egen position som minoR ikke skulle påvirke interviewet. Min position som minoR havde dog en påvirkning ved de minoR's lyst til at dele oplevelser. I min bearbejdning af empirien har jeg transskriberet lydoptagelserne og kodet dem, med henblik på at tematisere min data og identificere mønstre på tværs.

4 Teori

Følgende afsnit vil redegøre for de teorier som senere anvendes i samspil med empirien i analysen og medvirke til at besvare problemformuleringen.

4.1 Kropsbillede og kropsskema

Begreberne kropsbillede og kropsskema bidrager til at forstå de minoR's kropslighed med afsæt i kropsfænomenologien og den fænomenale bevidsthed. Jeg forholder mig overordnet til filosof Shaun Gallaghers forståelse af begreberne, idet Gallaghers beskrivelse udspringer af kropsfænomenologien og den fænomenale bevidsthed. Det er medvirkende til at forstå, hvordan kroppen er forbundet med bevidstheden, som også er dette udgangspunkt jeg har for specialet (Gallagher, 1986). Merleau-Ponty, Thøgersen og Zahavi og Parnas anvender jeg i forlængelse af Gallaghers forståelse. Derudover anvendes psykolog Jesper Brøsted Sørensen overordnet i beskrivelsen af forholdet mellem kropsbillede og kropsskema.

Kropsbilledet er ifølge Gallagher en sammensætning af opfattelser, holdninger og overbevisninger om ens egen krop. Det foregår både bevidst og ubevidst, og er til stede på tre planer: Det perceptuelle plan, som omfatter den umiddelbare opfattelse af kroppen. Det kognitive plan, der inkluderer den begrebsmæssige forståelse af kroppen, som både er baseret på en direkte bevidsthed og intellektuel forståelse af kroppen. Endeligt omfatter det emotionelle plan, hvilket er følelser og holdninger til kroppen, som kan være resultatet af både bevidste og ubevidste erfaringer (Gallagher, 1986). Et eksempel på dette kunne være, det jeg mærker i armen (perceptuelt), at jeg har følelser over for min arms udseende (emotionelt aspekt), og at jeg ved hvordan min arm fysiologisk fungerer (begrebsmæssige aspekt).

Kropsskemaet beskrives af Gallagher som: “[...] *a system of (generally non- conscious) sensory-motor processes that constantly regulate posture and movement and function without reflective awareness or the necessity of perceptual monitoring*” (Gallagher, 2021, s. 86). Kropsskemaet er dermed en ikke-bevidst proces, hvor kroppen koordinerer og udfører handlinger uden at være opmærksom på sig selv som et objekt, der tænker og handler med vilje. Det er en form for automatiseret og intuitiv kropsfunktion, der sker uden for den bevidste opmærksomhed (Gallagher, 1986). Det indebærer de bevægelser som kroppen har internaliseret, også gennem bevægelser som er blevet til vaner og dermed blevet ubevidste (Merleau-Ponty, 2009; Gallagher, 1986). Det er muligt for os at lære nye motoriske færdigheder via kropsbilledet, for at det med tiden bliver til automatiske bevægelser og dermed en del af vores kropsskema uden bevidst refleksion (Thøgersen, 2006). I sammenhæng med det tidligere eksempel med armen, der rækker ud efter et glas vand, fungerer kropsskemaet under bevidsthedstærskelen, da det regulerer kroppens balance mens armen strækkes ud. Hvis jeg samtidig tænker på min arm, mens jeg strækker den ud, bliver indholdet af mine tanker en del af mit kropsbillede (Sørensen, 2004). Kropsbilledet kan dermed opfattes som en måde at se sig selv som et objekt i andres øjne, mens kropsskemaet kan forstås som en måde at erfare sig selv som et handlende subjekt (Sørensen, 2004). Kropsbillede og kropsskema relaterer sig til kropslighed, da de begge bidrager til forståelsen af, hvordan personer oplever deres egen krop som tilhørende dem selv og som en helhed. Det er relevant at bruge disse begreber i specialet, da de hjælper med at belyse, hvordan mindre personer navigerer i hverdagsinteraktioner, som er præget af en hvidhed der er rammesættende for deres beboelse i rum. Det er dog vigtigt at pointere, at de to begreber ikke kan adskilles. Forholdet mellem de to, vil uddybes i næste afsnit.

4.1.1 Forholdet mellem kropsbillede og kropsskema

Jesper Brøsted Sørensen påpeger at forholdet mellem kropsbillede og kropsskema ikke kan deles skarpt op i bevidste og ubevidste processer, da de påvirkes af varierende grader af bevidsthed. Bevidsthedsformen: *prærefleksivitet*, introduceret af Merleau-Ponty, er medvirkende til at forklare dette. Prærefleksivitet er et bevidsthedsniveau mellem ikke-bevidsthed og bevidsthed, og kan også kaldes den *marginale opmærksomhed*, hvilket betyder en ikke-fokuseret bevidsthed, en *kropsbevidsthed*. Det henviser til vores evne til at bevæge os ureflekteret og ubesværet i vores omgivelser, og samtidig reflektere over vores kropslige fremtræden og udseende (Sørensen, 2004). Når en person for eksempel går på gaden, navigerer personen automatisk udenom mennesker, hvilket er et udtryk for den marginale opmærksomhed som gør sig gældende, idet personen ikke har sin bevidsthed rettet mod motoriske detaljer. Samtidig bliver personen nødt til at forholde sig til omgivelserne og er derfor ikke ureflekteret, og personen kan måske også være opmærksom på kropslige fornemmelse, som træthed og ondt i benene. Forholdet mellem kropsbilledet og kropsskemaet kan derfor ikke adskilles, og påvirkes af den prærefleksive bevidsthed, hvilket tillader subjektet at færdes i omgivelserne på en ikke-fokuseret måde. Der kan dog opstå situationer hvor kropsligheden bliver forstyrret. Et eksempel på dette opstår typisk, når vi bliver ramt af sygdom, da subjektet kan blive opmærksom på kroppens bevægelser. Det er dermed i situationer, hvor vores krop ikke længere fungerer problemfrit, at vi bliver opmærksomme på dens betydning, og hvor kroppe kan føles fremmedgjorte (Zahavi & Parnas, 2009). Desuden mener Gallagher at sociale og kulturelle dimensioner også har indflydelse på dannelsen og vedligeholdelsen og processerne af kropsskema og kropsbillede (Gallagher, 2021). Netop de sociale og kulturelle påvirkninger er interessante i relation til specialet. Som nævnt i problemfeltet mener Ahmed og Fanon, at kolonialismen har indvirkning på kroppene den dag i dag, hvilket leder mig til en præsentation af Fanons begreber: Det epidermale raciale skema og det historisk-raciale skema.

4.2 Modsvar til det ”hvide” kropsskema

I problemfeltet præsenteres Fanons arbejde, som udspringer af hans erfaring med at være sort i en hvid verden, og sætter kropsfænomenologien ind i et postkolonialt perspektiv. I Fanons værk, *Black Skin, White Masks* (1967), præsenteres et modsvar til det traditionelle kropsskema gennem det epidermale raciale skema, som kritiserer Merleau-Pontys manglende anerkendelse af kropsskemaets

racialisering (Fanon, 1967). Det epidermale raciale skema kommer til udtryk, når subjektet bliver gjort til objekt af det hvide blik, hvilket påvirker kropsbilledet ved at overtage kropsskemaet. Fanon beskriver en oplevelse, hvor han konfronteres med et barns bange udbrud: "[...] *Look, a Negro [...] Mama, see the Negro! I'm frightened*" (Fanon, 1967, s. 110). Denne konfrontation får hans kropsskema til at smuldre og blive overtaget af det historisk-raciale skema. Der sker et skift fra en krop som prærefleksivt bevæger sig, til en tilstand hvor han føler sig stoppet i sine handlinger. Fanon argumenterer dermed for, at kroppe er formet efter historie af kolonialisme og at det epidermale raciale skema bør ses som "under" det traditionelle kropsskema og som et historisk-raciale skema (Fanon, 1967; Ahmed, 2006). Gennem Fanons hudfarve bliver han afkodet som den fremmede og konfronteret med den koloniale historie, og konstrueres af "*the white man who had woven me out of a thousand details, anecdotes, and stories*" (Fanon, 1967, s. 111). Konfrontationen med kolonialismen gør Fanon bevidst om sin krop i tredje person. Med drengens blik og råb formår han at reducere Fanon til en væren for ham, og Fanon mister sin orientering (Fanon, 1967).

Det epidermale raciale skema bruges i specialet til at forstå, hvordan de minoR informanternes raciale udseende kan blive synligt i rum, hvor det historisk-raciale skema bidrager til, at forstå de interaktioner hvor de minoR informanter tilskrives en fordom gennem stereotypiske antagelser tilknyttet deres raciale udseende. Begge begreber belyser hvordan de minoR informanternes kropslighed bliver påvirket. Som Fanon beskriver, er tillæggelsen af det historisk-raciale skema medvirkende til, at han mister sin orientering. Næste afsnit vil med afsæt i Ahmed belyse dette nærmere.

4.3 Orientering fra et "hvidt" standpunkt

Som det indledende citat i specialet også beskriver, argumenterer Ahmed for, at hvidhed er rammesættende for hvad kroppe kan gøre, og viser en hvid verden som allerede er givet (Ahmed, 2007). Ahmed betragter hvidhed som en historie der: "[...] *orienterer kroppe i bestemte retninger og påvirker, hvordan det er muligt for kroppe at "tage plads"*" (Ahmed, 2007, s. 60). Som nævnt før er det Ahmeds betegnelse af hvidhed, som er rammesættende for kroppes beboelse i rum, der er udgangspunktet for forståelsen af de minoR navigering og interaktioner. Orientering som begreb kan være med til at uddybe dette yderligere.

Orientering bliver med en fænomenologisk betragtning forklaret af Ahmed som en måde at forstå, hvilket punkt verden udfolder sig fra (Ahmed, 2007). Som tidligere beskrevet er den fænomenale

bevidsthed intentionel og rettet mod objekter, hvilket hænger sammen med orientering. Med objekter menes der, udover fysiske genstande, også: ”[...]stilarter, kompetencer, ambitioner, fremgangsmåder, vaner” (Ahmed, 2007, s. 65). Måden vi orienterer os på skal forstås som, at vi på forhånd er formet af, at vi vender os mod noget frem for noget andet, og det markerer det rum som vi bebor. Kroppene følger en kollektiv retning, der kan beskrives som en måde at undgå at blive opfattet på som fremmed eller anderledes (Ahmed, 2006). Ahmed skriver, at hvidhed er det som ligger ”bagved” handlinger vi udfører. Som tidligere beskrevet er kropsskemaet automatiserede bevægelser, som foregår uden for den bevidste opmærksomhed (Gallagher, 1986). Dette kan ifølge Ahmed også være et udtryk for en krop som ”[...]passerer ubemærket hen” (Ahmed, 2007, s. 68). ”Hvide” kroppe skal ifølge Ahmed ikke orientere sig mod hvidhed, fordi de allerede bebor rummet. Det er ikke kun ”hvide” kroppe (majoR) som kan bebo rummene, ”ikke-hvide” kroppe (minoR) kan også bebo hvide rum og blive usynlige, men dette er ikke altid muligt (Ahmed, 2007).

Hvis der opstår tvivl om kroppes beboelse i rummet, eller at man går fra at være et subjekt til objekt, opstår der *desorientering*. Dette kan også beskrives som en form for et fysisk pres, der indskrænker ens kropslige bevægelser (Ahmed, 2007), som i Fanons tilfælde. Dette beskrives også med begrebet *stopping device*, som beskriver hvordan nogle kroppe bliver stoppet mere end andre, hvilket kan være et udtryk for, at de er fejlplaceret i rum. Ahmed uddyber: ”*Standings udgør både en politisk økonomi, som er ulige fordelt blandt kroppe, og en affektiv økonomi, der efterlader sine aftryk i de kroppe, der bliver gjort til genstand for dens tiltale*” (Ahmed, 2007, s. 75). Det kan derfor have konsekvenser rent følelsesmæssigt at blive stoppet, og de som bliver standset, kan opleve en social stress (Ahmed, 2007).

Ahmed forholder sig også til orientering for personer med blandet ophav. I specialet bruges ikke betegnelsen ”blandet ophav”, men forståelsen af denne problematik anvendes på alle de minoR personer, der undersøges. Ahmed forklarer, hvordan at den blandede krop kan udvikle en mislykket orientering. For eksempel kan man være født og opvokset i et ”hvidt” miljø og have hvidheden som baggrund, men det er stadig ikke muligt for personen at besidde den, fordi: ”[...] *the body is not white enough and wishes to be white (in the sense of being orientated “around” whiteness)*” (Ahmed, 2006, s. 146). Selvom hvidhed er en del af personens baggrund, arver personen ikke den rene hvidhed, men kun en del, og man mærker derfor de kategorier man ikke er en del af. Det giver anledning til ubehag, som ifølge Ahmed er grundlaget for nye reorienteringer. At have blandede orienteringer kan have

indflydelse på måden vi modtager de historier, der ligger bag os, hvis man orienterer sig mod nye retninger, kan det give muligheden for at reorientere sig og omfavne en del af ens genealogi, som kan give en følelse af, at have mere end én side at trække på eller have mere end én historie bag sig. Det kan give anledning til ubehag, og dermed anledning til nye reorienteringer. Når vi først er blevet forstyrret, kan vi ikke vende tilbage til udgangspunktet. Det betyder at vi vender os mod et andet sted, og det åbner op for nye horisonter. Dette kan også være et udtryk for nye strategier subjektet tager, ved at subjektet udvikler en ny bevidsthed om sig selv, og udvikler en ny forståelse af sin måde at navigere og sin væren i verden (Ahmed, 2006). Ahmeds perspektiv på hvidhed som rammesættende for kroppes beboelse i rum, understøtter specialets formål med at forstå, hvordan minoR personer navigerer. Desuden er Ahmeds teori om orientering, desorientering og reorientering medvirkende til at forklare, hvilke måder det kommer til udtryk på.

4.4 Opsamling

I dette afsnit er det blevet udfoldet hvilke teorier der vil blive anvendt i analysen for at belyse, hvordan de minoR informanter navigerer i hverdagsinteraktioner, og hvordan deres kropslighed bliver påvirket. Begreberne kropsbillede, kropsskema, det epidermale- og historisk-rationale skema, vil bidrage til at forstå hvordan de minoR's kropslighed bliver påvirket. Orientering vil benyttes supplerende til at understøtte forståelsen af deres påvirkning på kropsligheden, og også bidrage til at forstå de minoR's muligheder for at bebo rum, og hvilken navigering dette kan lede til.

5 Analyse

I analyseafsnittet vil flere tematikker blive belyst for at svare på specialets problemformulering. Teorierne vil blive nuanceret gennem analysen og sammenholdt med empirien og anvendt forskelligt afhængigt af konteksten. Afsnittet er struktureret i tre dele; *På hvidhedens præmisser*, *På de minoritetsracialiseredes bekostning* og *Navigering med hvidheden som mål og begrænsning*.

5.1 På hvidhedens præmisser

For at besvare problemformuleringen er det først og fremmest væsentligt at forstå, hvordan hvidheden kan være rammesættende for hvad vores kroppe kan gøre, idet Ahmed beskriver at hvidhed som tilstand "[...] orienterer kroppe i bestemte retninger[...]" (Ahmed, 2007, s. 60). På baggrund af dette vil afsnittet tage udgangspunkt i to citater fra henholdsvis majoR og minoR informanternes oplevelser med racialisering. Citaterne bliver brugt til at forstå den kontrast, der kan være i oplevelser med racialisering, al afhængig om man er majoR eller minoR, og hvordan den forskel kan være med til belyse hvordan minoR's kropslighed bliver påvirket.

I fokusgruppeinterviewet med de majoR informanter reflekterer informanterne over deres oplevelser med racialisering, efter de har udført memory work-øvelsen. Sofie deler en oplevelse med racialisering under sit ophold i Asien.

Sofie: [...] Og så tænker jeg bare... Mig selv da jeg var i Asien, og folk var sådan 'åh', og whitening cream og alt muligt. [...] Jeg var sammen med en der var rødhåret og folk gik jo helt amok. Og lige pludselig var den omvendt. Altså den omvendte siger jeg. Fordi da jeg ligesom stod og var hvid, at folk var sådan... Det var bare meget sjovt at opleve den anden vej rundt... Og få opmærksomhed på noget hvor man selv tænkte, 'det har jeg aldrig tænkt over'. Det var bare lidt øh... Og for ham (hendes ven) var det lidt ubehageligt fordi han var sådan: 'Nu er det også nok' ikke. (Anders: Ja). 'Jeg er ikke en eller anden celebrity, jeg er bare ude at se et tempel', ikke? [Latter]. Så det er også sådan lidt. Altså ro på. Men bare for at sige, det var lidt sjovt det der. Men også igen det der med at de ser hvidt som noget. Ja.

Katrine: Noget højtstående.

Sofie: Ja lige præcis. Ja... Så det var rigtigt. En højtstående [...] (Bilag 1, l. 80-91).

Selve oplevelsen i Asien som Sofie refererer til, forekommer ifølge Khawaja (jf. afsnit 3.5.1) ofte i øvelser som memory-work, da majoR oftest fortæller om oplevelser i udlandet, hvor de befinder sig i andre kontekster end de er vant til (Khawaja, 2022). Når Sofie beskriver en oplevelse i Asien og

ikke i Danmark, kan det gennem Ahmeds forståelse af orientering indikere, at Sofie har hvidhed liggende "bagved" sine handlinger, og at hendes krop dagligt passerer ubemærket hen, når hun befinder sig i Danmark (Ahmed, 2007). Sofies udtalelse om at hendes ven bliver set på som "en celebrity" i Asien er interessant og har en positiv ladning, hvilket Katrine uddyber i sit supplement til Sofies udtalelse om, at hvidhed generelt er "noget højtstående", som Sofie bekræfter. Det er interessant fordi, det ifølge Ahmeds begreb om orientering kan være et udtryk for, hvilket punkt verden udfolder sig fra for Sofie (Ahmed, 2007). Når Sofie fortæller at det var sjovt, at få opmærksomhed på noget hun aldrig har tænkt over, kan det med afsæt i Gallagher tyde på, at hun er blevet bevidst opmærksom på sit kropsbillede på det perceptuelle og emotionelle plan (Gallagher, 1986). På det perceptuelle plan oplever Sofie gennem andres øjne at blive opfattet som en berømt, som er et udtryk for, at hun ser sig selv udefra og bliver gjort til et objekt af de andres blikke rettet mod hende. På det emotionelle plan indikerer Sofie, at opmærksomheden har været overvældende for hendes ven, og supplerer ved selv at erklære sig enig med udtalelsen, ved at sige "altså ro på". Denne overvældende opmærksomhed kan med afsæt i Ahmed også indikere, at opmærksomheden har fået dem til at føle sig fremmede og anderledes, idet de med deres egen tilstedeværelse, og opmærksomheden fra andre rettet mod dem, markerer at de ikke bebor det rum de befinder sig i (Ahmed, 2006). Den overvældende opmærksomhed rettet mod Sofie og hendes ven kan med afsæt i Sørensen også være et udtryk, for at deres kropslighed er blevet forstyrret, og at det som "bare" skulle være "at se et tempel", som under "normale" omstændigheder havde fungeret på et prærefleksivt niveau, pludselig bliver besværet og reflekteret (Sørensen, 2004). For at vende tilbage til den positive ladning som ordene: "celebrity" og "højtstående" har, udtaler Sofie også: "Det var bare meget sjovt at opleve den anden vej rundt". Det fremstår ikke tydeligt hvad Sofie mener med denne udtalelse, men det kan tyde på, at hun refererer til den racialisering som kan forekomme mod minoR personer. Hendes formulering "den anden vej rundt" kan tolkes som, at minoR personer i Danmark oplever noget lignende Sofies oplevelse i Asien. Ifølge Fanon er dette dog ikke en mulighed, da skiftet fra prærefleksive bevægelser til at blive stoppet og gjort til objekt af det hvide blik medfører at blive tillagt et historisk-racialt skema, som tager udgangspunkt i det epidermale raciale skema, hvilket er formet af kolonialismen (Fanon, 1967). Med afsæt i Fanons forståelse af den koloniale historie, vil det ikke være muligt for minoR personer at have lignende oplevelser, og dermed vil det ikke give dem en følelse at blive set som højtstående eller berømt, i oplevelser med racialisering.

En situation hvor det modsatte af følelsen af ”højststående” eller ”berømt” kommer til udtryk, vil næste eksempel fremvise. Amina, som er minoR, deler en oplevelse med racialisering. Oplevelsen finder sted da hun er til førstehjælpskursus på sin skole og sidder i klasselokalet. Hun beskriver, at hun sidder bagerst i lokalet sammen med dem som ser ”[...] lidt anderledes ud i forhold til de andre” (Bilag 3, l. 599-600), hvilket på baggrund af hendes formulering kan indikerer, at de også er minoR. Amina fortæller:

Amina: [...] Og jeg blev ved med at række hånden op, men han (underviseren) tog mig ikke. Han tog alle de andre [...] Og jeg tænkte ikke særlig meget over det i starten. Jeg tænkte, 'ja ja', altså pyt. Indtil at han lige pludselig begyndte at råbe, og så begyndte han at sige, at 'hele den der række bagved, I bruger jeres telefoner, og hvis I bliver ved med det, så skal I altså skride ud herfra, og så får I ikke jeres certifikat' [Emil: ÅRH]. Og så er jeg sådan, 'jeg har slet ikke haft min telefon fremme hele undervisningen. Den ligger i min taske, der ligger på den anden side af lokalet'. Og han er sådan, 'det passer jo ikke. Jeg har set dig bruge din telefon'. Og det irriterer mig grænseløst, fordi at jeg ved at jeg ikke har haft min telefon, og jeg bliver ved med at sige til ham, 'det passer ikke, det passer ikke. Er du ikke sød at starte din undervisning, så vi kan blive færdige?' Og så... Ja, jeg var rasende. Og så fortsætter han sin undervisning, og så går jeg ud af lokalet og begynder bare at stortude, fordi han skulle ikke se mig græde. Og så kommer jeg tilbage, da jeg har samlet mig selv op. [...] Og så går jeg hen til ham, fordi jeg skulle fortælle ham, at han har uretfærdigt behandlet mig. Og så begynder han at sige, at: 'Min opfattelse er, at jer med tørklæde I har Airpods i ørerne, og I lytter ikke til undervisningen.' [Daniel: Ej] Og så blev jeg så sur på ham. [Daniel: ej ej ej] Og så var jeg sådan... 'Det er da noget mærkeligt noget at sige, fordi du har haft én eller to der har gjort det, betyder det ikke, at vi alle sammen har Airpods'. Og så, ja... Det var den oplevelse, jeg havde. [Daniel: Puha]

[...]

Amina: [...] Jeg havde lyst til at skrive den største klage. [Emil: Ja]

Emil: Du lod det ligge?

Amina: Jeg lod det ligge. Jeg fik mit certifikat, og så...

Emil: Så skulle du aldrig se ham igen.

Amina: Så skulle jeg aldrig se på ham igen, nej (Bilag 3, l. 601-626).

Som det fremgår af citatet, har situationen været voldsom for Amina. Når Amina fortæller, at hun bliver mødt med en ignorering fra underviseren, når han ikke tager hende, og at hun "ikke tænkte særlig meget over det i starten" og tænkte "pyt", kan det med afsæt i Ahmed tyde på, at Amina på det tidspunkt forsøger at bebo rummet og følge en kollektiv retning, ved ikke at gøre opmærksom på sig selv (Ahmed, 2007). Denne beboelse i rummet gør sig kun gældende indtil underviseren råber ad hende, og resten af den række hun sidder sammen med. Amina har tidligere beskrevet, at hun sidder sammen med alle dem som ser "anderledes" ud, hvilket kan tyde på at underviserens råb er henvendt til bestemte kroppe, netop de minoR kroppe. Dette kommer til udtryk ved, at han udpeger hele rækken. Når han vælger at råbe til hele rækken, som ser "anderledes" ud, sætter han alle i samme bås, som dem der bruger telefoner. I det moment kan det indikere at Aminas krop bliver synlig, og det kan være et udtryk for at der opstår en desorientering (Ahmed, 2006), hvor Aminas krop bliver fejlplaceret i rummet. Når underviseren truer rækken med at de ikke kan få deres certifikat, kan det tyde på, at deres kroppe ikke er der på samme vilkår som de majoR. Amina beskriver, at hun bliver "rasende" og går ud fra klasselokalet og "stortuder", hvilket gennem Ahmeds desorienteringsbegreb kan forstås som en måde at Aminas oplever et fysisk pres, som indskrænker hendes kropslige bevægelser (Ahmed, 2007), da at hun må trække sig ud fra klasselokalet. Samtidig er hendes forklaring som værende rasende og ked af det også et udtryk for den affektive konsekvens, som standsningen har for hende (Ahmed, 2007). Når hun fortæller, at hun går ud af klasselokalet fordi "han skulle ikke se mig græde", indikerer det at Amina bliver bevidst om sit kropsbillede (Gallagher, 1986), og ser sig selv i tredje person (Fanon, 1967), idet hun tænker over hvordan hun fremstår gennem underviserens øjne. Når Amina vælger at konfrontere underviseren, og fortæller ham at han har behandlet hende uretfærdigt, og underviseren svarer: "Min opfattelse er, at jer med tørklæde I har AirPods i ørerne, og I lytter ikke til undervisningen", bliver Aminas krop synlig, hvilket med afsæt i Fanon kan beskrives

gennem Aminas epidermale raciale skema (Fanon, 1967). Underviserens kommentar objektiviserer hende, hvilket indikerer at Aminas kropsskema bliver overtaget af det historisk-raciale skema (Fanon, 1967). Tillæggelsen af det historisk-raciale skema opstår da underviseren italesætter Amina som ”jer med tørklæde”, hvilket drager paralleller til Saids beskrivelse af ”de andre”, som kommer sig af Europas koloniseringstid (jf. afsnit 1.3). Det kan med afsæt i Fanon tolkes som, at underviseren har ”woven me [Amina] out of a thousand details, anecdotes, and stories”. Når underviseren nedværdiger Aminas muslimske symbol og adskiller sig fra det, kan det være et udtryk for, at han placerer sig på samme måde som Europa gør over for Orienten. Hans opfattelse af hende kan derfor afspejle den fremmedgørelse, som også kommer til udtryk gennem orientalisme, som Said beskriver (Said, 1979). Aminas desorientering kan med afsæt i Ahmed give anledning til nye reorienteringer, da en forstyrrelse, som i Aminas tilfælde, aldrig kan gøre det muligt for hende at vende tilbage til udgangspunktet (Ahmed, 2006). Amina nævner senere i interviewet at hun fravælger at møde op til et førstehjælpskursus på sit praktiksted, fordi hun frygter at det er den samme mand som skal undervise: ”[...] jeg meldte mig faktisk syg den dag, fordi jeg var bange for, at det var ham[...]” (Bilag 3, l. 759-760). Dette kan være et udtryk for, at hun oplever en begrænsning i sin kropslighed, som er opstået på baggrund af hændelsen med underviseren. Det medfører negative konsekvenser for Amina, idet hun orienterer sig ved at blive hjemme, eller vælger ikke at klage. Det drager paralleller til Khawajas beskrivelse af minoritetsstress (jf. afsnit 1.4), som er en direkte konsekvens af racisme (Khawaja, 2022).

5.1.1 Sammenfatning

De to citater giver indblik i forskellige oplevelser med racialisering, med særlig fokus på kontrasten mellem minoR og major. Sofies oplevelse af at blive set som ”højtstående” og en ”celebrity” adskiller sig markant fra Aminas oplevelse, hvor hun bliver ignoreret og marginaliseret, og hvor det tyder på at hendes kropsskema bliver overtaget af det historisk-raciale skema. Dette gennem konfrontation med stereotype antagelser om hendes tro forbundet med hendes adfærd. Begge eksempler viser at informanternes kropslighed bliver forstyrret, ved at de bliver objektiviseret og dermed bliver bevidste på deres kropsbillede. Sofies overraskelse over oplevelsen indikerer en krop som oftest passerer ubemærket, og har beboelse i det rum hun til dagligt er i, idet hun skal helt til Asien i sin erindring. Amina skal derimod ikke ”længere væk” end på sin skole, som er en del af hendes hverdag. Udbyttet af oplevelserne som for Sofies vedkommende var ”meget sjovt at prøve”,

og for Aminas vedkommende resulterer i ikke at dukke op til et andet førstehjælpskursus, eksemplificerer kontrasten og den påvirkning og konsekvens racialisering har for de minoR informanter. Dette kan afspejle, at racialisering foregår på præmissen af dem som beboer hvidheden. Selvom eksemplet med Sofie ikke direkte besvarer problemformuleringen, er kontrasten mellem de to informanter medvirkende til at vise forskellen i deres navigering. Desuden belyser det, hvor store konsekvenser det har for Aminas kropslighed, i øjeblikket hvor hun bliver racialiseret, og den tydelige konsekvens ved at hun ikke møder op til undervisningen. I forlængelse af dette er det interessant at analysere om oplevelser med racialisering kan blive en mere integreret og forstyrrende del af deres kropslighed over tid.

5.2 På de minoritetsracialiseredes bekostning

De minoR informanter kunne genkalde mange fortællinger om oplevelser med racialisering, hvilket især kom til udtryk under stimuli-øvelsen (jf. afsnit 3.5.2). For alle fokusgrupper blev tilstanden *overtænkning* udvalgt som et af de kort, de alle bedst kunne forholde sig til og det skabte flere samtaler løbende i interviewet. I fokusgruppeinterviewet med Jenna, Elina og Aisha har de en samtale om hvordan de reagerer, når de oplever racisme. Jenna fortæller at hun ofte bliver set som en der er overfølsom og overtænker.

Jenna: [...] jeg tror jeg har været meget sådan. Jeg er blevet kategoriseret som en der overtænker og er overfølsom. Så i børnehaven blev jeg jo, også i de små klasser - Der var nogen som virkelig mobbede mig groft med min hudfarve. Og det var jo bare hver dag hvor de så kaldte mig for pubæmonster. Så hver gang der har været nogen der har pointeret at jeg så anderledes ud. Altså så er jeg virkelig blevet ked af det i stedet for, hvor det bare er... 'Du er lidt' eller 'Jeg var ikke blevet ked af det der'. Men det kan være det har været helt hvide mennesker der har sagt at det var de ikke blevet kede af, men det aner de jo ikke en dyt om. Så jeg er bare blevet sat i en bås som en der overtænkte det i stedet for [...].

Elina: Har du så også følt at du var en der overtænkte? Eller giver det mening?

Jenna: JA JA. Så har jeg jo påtaget mig det, måske den tanke, at det må jeg jo så være, den type. [...] Det er blevet meget meget bedre, nu hvor jeg er blevet voksen. Men stadigvæk. Det kan jo godt gå ind og trigge et eller andet. Jeg kan virkelig tænke lang tid over, hvad folk har ment med det de sagde, i stedet for bare at lægge det til siden. [...] Så føler man sig lige pludselig ret ensom i den følelse [...] (Bilag 2, l. 749-763).

Som det fremgår i citatet, udtrykker Jenna at hendes følelser og reaktioner bliver negligeret af ”hvide” (majoR). Jenna fortæller at hun gennem sine erfaringer fra børnehaven og skolen, er blevet kaldt for et ”pubæmonster” på grund af sin hudfarve. Selvom oplevelsen skete da hun var barn, er det tydeligt hvordan at det har sat spor i hende i dag. Det kommer, med afsæt i Gallagher, til udtryk i at Jenna bliver bevidst på sit kropsbillede, når der opstår situationer hvor andre pointerer at hun ”ser anderledes ud”. På det perceptuelle plan af kropsbilledet, viser det sig når hun bruger tid på at tænke ”hvad folk har ment med det de sagde”, idet hun udtrykker en tvivl på hendes opfattelse af sit udseende. Når Jenna desuden beskriver at hun kan føle sig ”ensom i den følelse”, viser det emotionelle sig, da det gør hende ked af det. Det kognitive gør sig gældende, når Jenna fortæller at hun har ”påtaget” sig ”den tanke, at det må jeg jo så være” som henviser til ”en der overtænkte det”, hvilket kommer sig af andre menneskers kommentarer på, når hun er blevet ked af det (Gallagher, 1986). Dette viser sig gennem udtalelser fra hendes venner, som fortæller Jenna, at de ikke var blevet kede af det. Selve oplevelsen af at blive kaldt for ”pubæmonster” kan med afsæt i Fanon, være en måde at se Jenna blive gjort til objekt af det hvide blik, og at se hendes kropsskema blive historisk-racialiseret (Fanon, 1967). Tillæggelsen af det historisk-rationale skema kan tolkes som, at ordet ”pubæmonster” relateres til noget nedværdigende, og sammenkobler hendes hudfarve med noget urent og uhygiejnisk, hvilket indikerer at hun grundet sin hudfarve skulle være mindre civiliseret. Når episoder fra barndommen påvirker Jennas kropsbillede i så høj grad i dag, blandt andet når hun konfronteres med at se ”anderledes” ud, kan man hævde, at hendes kropsbillede overtager hendes kropsskema. Denne tilstand, som Fanon også beskriver som konsekvensen af at blive objektiviseret og historisk-racialiseret (Fanon, 1967), indebærer med udgangspunkt i Ahmed og Fanon, at Jennas krop er formet af historien. Dette kan tyde på, at hendes epidermale raciale skema er dybt forankret under det traditionelle kropsskema (Ahmed, 2006; Fanon, 1967). Jennas fortælling om at hun har påtaget sig ”typen” at være en som overtænker, og at det er blevet ”meget bedre” efter hun er blevet voksen, kan antyde, at det er den tid, det har taget Jenna at internalisere denne opfattelse af sig selv. Ifølge Merleau-Pontys beskrivelse af kroppens

intentionalitet kan det ses som en bevægelse, som er blevet til vane, og dermed ubevidst medfølger i form af hendes kropsskema (Merleau-Ponty, 2009). Dette ligger med udgangspunkt i Fanon og Ahmed "under" hendes automatiserede handlemønstre, og er dermed lagret i hendes krop som udtrykker sig i hendes kropslighed.

I empirien fremgår det også, at flere af de mindre informanter bliver bevidste på sig selv og adfærd, uden at kunne sætte det i direkte forbindelse med tidligere erfaringer. I en samtale mellem Jenna, Aisha og Amina fortæller Jenna, at hun ofte bliver tilbageholdt i lufthavnen, og spørger de andre om de oplever det samme, hvortil Aisha svarer:

Aisha: [...] Det der med lufthavnen kan jeg genkende. Jeg har altid en tanke om at jeg altid bliver taget af en eller anden grund, jeg går og har angst hver gang, fordi at jeg tror at jeg har noget på mig som jeg ikke har.

Jenna: Ja, sveder bare dobbelt op.

Aisha: Ja jeg står bare og sveder altid, sådan helt skræmt [...] (Bilag 2, l. 274-278).

Amina beskriver at hun kan være bevidst om, hvordan hun sidder med sin store træningstaske i bussen fordi:

Amina: [...] jeg virkelig kan være bange for, at folk tænker, åh nej, hvad nu hvis hun har [Emil: Shit mand] et eller andet i tasken, eller. Det lyder virkelig voldsomt [Emil: Ja det gør det], men jeg kan virkelig godt mærke, at jeg er virkelig opmærksom på, hvad jeg gør med min taske. Rører jeg ved den for meget, eller hvis jeg sidder ved siden af en i bussen, og jeg måske bevæger mine hænder lidt for meget, som om det ligner, at jeg lige skal ned i hendes lomme, eller så prøver jeg virkelig at sidde helt stille, og have mine hænder flettet over hinanden, og kigge ligeud (Bilag 3, l. 785-771).

Det interessante ved eksemplerne er, at de ikke udspringer fra erfaringer direkte relateret til enten at blive holdt tilbage i lufthavnen, eller at blive anklaget for at "have noget i sin taske", eller tage noget

fra andres lommer. Årsagen til at de tænker dette må derfor findes et andet sted. Ifølge Merleau-Pontys forståelse af at kroppe besidder en motorisk intentionalitet (Merleau-Ponty, 2009), kan det tyde på at Aisha og Aminas intention og kropslighed er forstyrret, hvilket kommer til udtryk i en bevidsthed på deres kropsbillede. Med afsæt i Gallagher afspejles Aisha og Aminas opfattelse af deres kropsbillede på det perceptuelle plan, ved at Aisha "sveder" og er "skræmt" og at Amina er opmærksom på "hvad jeg gør med min taske". På det kognitive plan er Aisha bevidst om, at hun altid bliver "taget af en eller anden grund", og Amina er bevidst om, at folk måske tænker "hvad nu hvis hun har" – hvad hun skulle have i tasken, bliver ikke sagt, men gennem Emils reaktion "Shit man", får man associationer til noget alvorligt. På det emotionelle plan udtrykker Aisha at have "angst", fordi hun tror at "jeg har noget på mig som jeg ikke har". For Amina viser det sig gennem hendes udtryk af at "være bange" for, at folk skal opfatte hende farlig eller som en der vil stjæle (Gallagher, 1986). Det er derfor tydeligt at de ikke bevæger sig prærefleksivt i disse situationer, og sammenkoblingen mellem deres kropsskema og kropsbillede kan indikere at være forstyrret. Med afsæt i Zahavi og Parnas vil det beskrives som ikke at kunne bevæge sig problemfrit, og med en følelse af fremmedgørelse (Zahavi & Parnas, 2009). I tidligere citat med Jenna analyseres det med afsæt i Fanon, at hun bliver gjort til objekt af det hvide blik. Det fremgår ikke tydeligt i Aisha og Aminas citater, om de er blevet direkte konfronteret ved at blive objektiveret af andres blikke, i de situationer de refererer til. Deres bevidsthed på deres kropsbillede kan nærmere være et udtryk for den lagring, som eventuelle tidligere angreb har forårsaget, hvilket med afsæt i Fanon kommer til udtryk gennem et epidermalt raciale skema (Fanon, 1967). Ligesom Jennas fortælling af sig selv som overtænker, kan Aisha og Aminas bevidsthed på kropsbilledet dermed være et udtryk for en general bevidsthed om deres kroppe i tredje person, og indikere et epidermalt skema som ligger "under" deres kropsskema (Fanon, 1967; Ahmed, 2006). For at vende tilbage til beskrivelsen af at Aisha og Aminas kropslighed, som synes forstyrret, kan det med afsæt i Ahmeds forståelse af orientering, være et udtryk for at Aisha og Amina navigerer ud fra en hvidhed, som rammesætter hvad deres kroppe kan gøre (Ahmed, 2007). Hvis Amina og Aishas tidligere erfaringer med racialisering har lagret sig i kroppene og overtaget deres kropsskema med et historisk-raciale skema, kan det tyde på, at konsekvensen af racialiseringen over tid har påvirket dem ved at indskrænke deres kropslige bevægelser i deres daglige liv, idet de er opmærksomme på deres kropsbillede. Det kan også være et udtryk for, at de forsøger at bebo det "hvide" rum, når hvidheden som tilstand rammesætter, hvad de oplever, deres kroppe har mulighed for at gøre (Ahmed, 2007).

I næste eksempel viser et citat af Daniel hans bevidsthed om at racialiserede oplevelser lagrer sig i kroppen, og påvirker ham i hans hverdagsinteraktioner.

Daniel: [...] Stadigvæk i mit voksenliv, tænker jeg... Du ved, min søn, jeg går ind og henter ham. Er det en ny pædagog, der ser mig trykke mig ind. Hvad for noget tøj har jeg på, ikke? Ligner jeg en som skal aflevere noget pakkepost eller skal jeg ind og hente to børn, ikke? [...] Det er jo bare en masse erfaringer, ikke? Som de der myggestik, [...] som bare har lagret sig på en eller anden måde. [...] Jeg kommer aldrig til at ånde helt ud. Og det tror jeg ikke handler om bare at owne rummet, eller være sådan... 'Årh ja, her kommer jeg'. Det er jo ikke det, det handler om. Det handler om, at jeg faktisk tænker, 'okay, her er nogle gebyrer lige nu, når jeg træder ind'. Og det har jeg bare i mange år ligesom skulle tænke, 'okay, nu skal jeg være på forkant'. Fordi jeg skal helt sikkert ikke opleve den der, der lige twister min mave. Du ved, sådan 'årh, jeg fik lige ondt i maven af det blik, eller det spørgsmål, 'Hvad laver du her?' Eller, 'Hey, kan jeg hjælpe dig?' Hvor jeg tænker, 'Hey, det havde du ikke spurgt min kone om' [...] (Bilag 3, l. 254-267).

At Daniel overvejer hvad han har på af tøj, når han henter sin søn, for ikke at blive forvekslet med et postbud, kan indikere, at han udover at være bevidst og opmærksom på sit kropsbillede, også har en antagelse om, at han kan blive forvekslet med en anden på baggrund af sit udseende og tøjbeklædning. Det kan tyde på, at han, som Aisha og Amina, gennem tidligere erfaringer er blevet bevidst om sin krop i tredje person, og at hans epidermale skema er underliggende hans kropsskema, som noget han altid har med sig (Fanon 1967; Ahmed 2006). Dette kommer til udtryk, når han beskriver, at det er ”myggestik” som har ”lagret sig”, og som gør at han ”aldrig” kan ”ånde helt ud”. Med Ahmeds orienteringsbegreb kan det forstås som, at han oplever desorientering (Ahmed, 2006), idet han beskriver at have ”gebyrer” med sig, når han indtræder i et rum. Dette kan ifølge Ahmed ses som det fysiske pres, der indskrænker hans kropslige bevægelser (Ahmed, 2007). Når han fortæller, at han ikke bare kan ”owne” et rum, er det også et udtryk for, at han med sin minoR krop føler sig synlig (Ahmed, 2006). Dette beskriver han ved at han skal være på ”forkant” for at undgå et ”twist” og ”ondt i maven” af et blik, eller spørgsmål som sætter tvivl om hans beboelse i rummene. Når han tænker

”det havde du ikke spurgt min kone om” (hans kone er majoR), er det også et udtryk for, at han ved at hans kone allerede bebor et rum, som han af selvfølge ikke gør. Det kan også tolkes som en bevidsthed om, at han mærker de kategorier han ikke er en del af, og dette vil ifølge Ahmed være grundlag for at reorientere sig, da én forstyrrelse altid vil vende personer mod en ny retning af orienteringen (Ahmed, 2006). Dette vil blive udfoldet yderligere i næste afsnit.

Næste eksempel af Anders som er majoR, er taget med for at sætte de minoR informanternes bevidsthed om deres kropsbillede i hverdagsinteraktioner i perspektiv til den majoR krop, som der i første afsnit er analyseret som en krop, der kan passere ubemærket hen (Ahmed, 2007). Anders, Katrine og Sofie taler om, at de gennem interviewet er blevet bevidste om, at de har fordomme, hvortil Anders fortæller:

Anders: [...] Og at det ikke nødvendigvis fordi man mener, de fordomme, der stryger op i hovedet på en, men det er sgu egentlig ret naturligt, [...] Så længe man tænker over, 'ja hov at det er da lige en fordom', så skal man heller ikke slå sig selv for meget oven i hovedet med det (Bilag 1, l. 838-843).

Når Anders siger, at fordomme ”stryger op i hovedet på en”, kan det med afsæt i Ahmed tolkes som de fordomme, der kommer på baggrund af den hvidhed som tilstand der sætter rammen for hvad hans krop kan gøre, og hvilket punkt verdenen udfolder sig fra for Anders (Ahmed, 2007). Han er derfor, ligesom de minoR informanter, også formet heraf. Forskellen fra Anders og de minoR informanter er dog, at Anders som majoR allerede bebor rummet (Ahmed, 2007). Anders citat, er ligesom de tidligere citater, et udtryk for, at han bliver bevidst om sit kropsbillede når han tænker ”hov der er da lige en fordom”. Modsat de minoR informanter, kan det dog tyde på, at han har det privilegie at han kan fravælge at ”slå sig selv for meget oven i hovedet med det”, og dermed vende tilbage til sit kropsskema (Merleau-Ponty, 2009). Dette er ikke muligt for de minoR informanter, hvis kropsbillede kan overtage kropsskemaet i form af et historisk-racialt skema.

5.2.1 Sammenfatning

I dette afsnit belyses bekostningen for minoR informanternes kropslighed, som følge af en internaliseret oplevelse af, ikke at kunne bebo rum defineret af hvidheden. Denne bekostning kommer til udtryk ved, at informanterne oplever en integreret bevidsthed og forstyrrelse af deres kropsbillede, da der i deres fortællinger ikke foregår racialisering i øjeblikket. Deres selvbevidsthed må derfor være forårsaget af tidligere oplevelser, de har internaliseret, og som Daniel formulerer det ”har lagret sig i kroppen”. Da racialiseringen ikke foregår i momentet og tydeligt kan henvises til en konkret episode, er bevidstheden om deres krop i tredje person, et ”gebyr” alle fire informanter bærer med sig i deres hverdagsinteraktioner i beboelsen af det hvide rum. Modsat de minoR informanternes oplevelser af at blive begrænset, udviser Anders et privilegie. Anders bliver også bevidst om sit kropsbillede gennem den ramme hvidheden sætter, men det kan tyde på, at hans privilegie er, at han kan vende tilbage til en prærefleksiv tilstand, da hvidheden ikke er på hans bekostning eftersom han beboer rummet. Denne kontrast illustrerer betydningen af at kunne bebo rummet, for ikke at have en forstyrret kropslighed. I det næste afsnit vil det blive udfoldet, hvordan de minoR’s navigering i hverdagsinteraktioner i hvidheden påvirkes af disse bekostninger.

5.3 Navigering med hvidheden som mål og begrænsning

I de foregående to afsnit er det analyseret, hvordan kontrasten mellem racialisering for minoR og majoR kan komme til udtryk og påvirke informanternes kropslighed. Derudover er det analyseret hvilke konsekvenser det har for de minoR informanter at blive historisk-racialiseret, og hvordan det kan lagre sig i deres kroppe. I dette afsnit vil jeg analysere, hvilke strategier de minoR informanter bruger i deres navigering i hverdagsinteraktioner.

En strategi der anvendes af de minoR informanter udtrykkes gennem en ejerskab over deres epidermale- og historisk-racia skema. I fokusgruppen med Daniel, Amina og Emil reagerer Daniel på et af kortene fra stimuli-øvelsen med reaktioner, hvor der står: *”Holder ekstra fast i min taske”* (Bilag 6), hvilket minder ham om andres adfærd, når han er sammen med sine venner, og deler følgende:

Daniel: [...] altså i retrospekt kan jeg jo godt se, okay, når vi sidder fire skaldede drenge på Fisketorvet, og vi er 17, og sætter os ved siden af det her par. Fair, come on, fair, at de rejser sig eller fjerner deres taske [Daniel griner]. Det er bare det samme i dag ikke? Og jeg kan bare huske, vi havde sådan, da vi blev ældre, så lavede vi sådan noget, altså der kunne seriøst gå sport i. At sådan, 'prøv lige at tjekke, når jeg sætter mig herover', du ved, så kunne man se det, ikke? (Bilag 3, l. 514-518).

Her fortæller Daniel, at hans udseende kan skabe reaktioner på mennesker omkring ham, og der i blandt ham og sine venner kunne gå "sport" i at få disse reaktioner. Senere i interviewet refererer Emil tilbage til historien fra Daniel og fortæller:

Emil: [...] hvis man var mange samlet [...] det indtryk, man gav. Nogle gange havde man også lyst til at provokere, hvis man følte, der blev kigget. Så havde man lyst til gå på en anderledes måde, eller claime det [Amina: Mmh] for at irritere dem, for at virkelig opfylde det, de gerne ville se (Bilag 3, l. 797-782).

Daniel og Emils fortællinger kan først og fremmest indikere, at de ikke agerer prærefleksivt og ureflekteret i deres bevægelser, men at deres kropslighed er forstyrret (Sørensen, 2004). Det kommer med afsæt i Gallagher til udtryk ved, at de er opmærksomme på deres kropsbillede på et kognitivt plan (Gallagher, 1986), hvor Daniel og Emil søger andres reaktioner ved bevidst at "sætte (sig) herover" eller "går på en anderledes måde", for at se hvordan andre reagerer. Det kan tyde på, at Daniel og Emil er bevidste om de stereotypiske opfattelser, som er forbundet til dem, og at de bærer på et epidermalt raciale skema, som fra tidligere erfaringer er blevet historisk-racialiseret (Fanon, 1967). Dette eksemplificeres når Daniel siger, at det er "fair" at et par "rejser sig eller fjerner deres taske" når "fire skaldede mænd" sidder ved siden af, eller når Emil fortæller at "mange samlet" giver anledning til at folk kigger. Det kan indikere, at de er bevidste om den stereotypiske opfattelse forbundet til dem, som nogen der er farlige, hvilket er sammenligneligt med Fanons møde med drengen, der var bange for ham (Fanon, 1967). Samtidig ændrer de på deres adfærd, hvilket kan tolkes som, at de, med deres tillagte historisk-raciale skema, bevidst forstyrrer deres kropsbillede, og med

afsæt i Zahavi og Parnas fremmedgør deres kroppe gennem en påtaget adfærd (Zahavi & Parnas, 2009). Dette bevidste valg tydeliggøres i deres beskrivelse af, at der for Daniel ”går sport i den” og at Emil forsøger at ”claime”, ”irritere” og ”opfylde det, de gerne vil se”. Med afsæt i Ahmeds beskrivelse af hvidheden som orientering, kan det være et udtryk for, at de vender sig *mod* den kollektive retning, hvilket betyder at de bliver opfattet anderledes eller fremmede (Ahmed, 2007). Der kan argumenteres for at de ikke gør det af lyst, men nærmere en strategi for at navigere i en hvidhed som begrænser dem, og at de reorientere sig og påtager et stereotypisk billede af dem som ”provokerende” i Emils tilfælde, eller i Daniels tilfælde, ”farlige” fordi folk flytter sig. Ahmed bruger begrebet *stopping device* som et udtryk for, at nogle kroppe bliver stoppet mere end andre, hvilket medfører følelsesmæssige konsekvenser (Ahmed, 2007). Daniel og Emils adfærd kan være et udtryk for, at de gennem deres reorientering undgår at det ikke er *dem*, men stereotypen de har påtaget sig, som bliver racialiseret, og dermed kan det tyde på, at de distancerer sig fra den sociale stress objektivering fra andre, som blikke eller adfærd, kan medføre (Ahmed, 2006).

I fokusgruppen med Aisha, Elina og Jenna, fortæller Aisha at hun strategisk tager nedladende ord som ”pirat” til sig, som hun tidligere er blevet kaldt af andre. Hun fortæller:

Aisha: [...] til sidst så kalder du dig selv for en pirat fordi at hellere sige det selv end at andre siger det.

Elina: Helt sikkert.... Ja det er sjovt det der, at hvis man kommer til at gå lidt med i det. Måske særligt da man var yngre.

Aisha: Ja. En overlevelse (Bilag 2, l. 510-514).

I Aishas udtalelse ”til sidst kalder du dig selv for en pirat” indikerer, at hun af flere omgange er blevet kaldt ”pirat”, som en stereotypisk reference til hendes ophav fra Somalia. Dette kan med afsæt i Fanon og Ahmed beskrives som, at hun er blevet historisk-racialiseret, og at hendes krop bliver synlig (Fanon, 1966; Ahmed, 2007). Når hun fortæller at hun hellere vil ”sige det selv end at andre siger det” kan det være et udtryk for, at hun ligesom Daniel og Emil forsøger at tage ejerskab over sit kropsskema, og påtager sig en stereotypisk opfattelse af sig selv, for at ”beskytte” sig selv mod det

stress som medfølger af at blive gjort til objekt (Ahmed, 2007). Modsat Daniel og Emil vender hun sig ikke mod den kollektive retning i denne handling, men det kan tyde på, at hun forsøger at tilpasse sig hvidheden, ved at følge den kollektive retning kroppene vender sig mod (Ahmed, 2006), som i dette tilfælde er at legitimere, at det er okay at kalde hende for ”pirat”. Når Aisha fortæller, at det er ”en overlevelse”, indikerer det også at hendes valg om, at kalde sig selv pirat ikke udspringer af lyst, men er en måde for Aisha at reorientere sig i hvidheden, som hun vurderer beskytter hende mod racialisering (Ahmed, 2006).

For Elina er det mere uklart hvilken strategi hun skal anvende i sin navigering i hvidheden. Hun fortæller i nedenstående eksempel om en tvivl relateret til en fastelavnsfest hun skulle til.

Elina: For eksempel fastelavn ikke? [...] Så havde jeg en maske som var fra Mexico og så vidste jeg bare at hvis jeg tager den her på, så bliver det sådan: 'Mmh latina' [Med en tone af nydelse] et eller andet. Men jeg er jo ikke fra Mexico, altså så kan jeg godt [...] begynde at gå i spiral og være sådan: 'Jeg skal bare owne det' eller 'ej jeg skal ikke tage den på fordi så bliver jeg en eller anden stereotyp', hvor det er sådan... [Dybt suk] Det bliver bare hurtig sådan loco på en eller anden måde (Bilag 2, l. 569-575).

Elina udtrykker en frygt for at blive ”en eller anden stereotyp”, hvis hun til fastelavnsfesten tager en maske på fra Mexico. Hendes udtryk ”Mmh” kan tolkes som seksuelt, og indikere en erfaring hun har fra tidligere situationer, hvor hun er blevet eksotificeret⁵ og gjort til et seksuelt objekt i andres forståelse af brugen af ordet ”latina” mod hende. I citatet fremkommer det ikke om Elina tager masken på, men når hun siger ”hvis jeg tager den her på”, kan det med afsæt i Ahmed være et udtryk for hendes frygt for, at masken vil styrke opfattelsen af hende som anderledes (Ahmed, 2006). Når Elina desuden beskriver, at hun kan ”begynde at gå i spiral” i hendes tvivl om enten at tage masken på og ”owne det” eller lade være, kan det også betyde, at hendes tidligere erfaringer med at blive desorienteret i form af at blive gjort til et seksuelt objekt, resulterer i at hun forsøger at reorientere sig. At reorientere sig kommer ifølge Ahmed til udtryk, når man ud fra tidligere erfaringer mærker

⁵ Chandra D. L. Waring beskriver at brune kvinder eksempelvis kan blive eksotificeret, ved at deres hudfarve tillægges en seksuel betydning som kan blive opfattet som særligt tiltrækkende på et seksuelt plan (Waring, 2013).

ikke at kunne besidde den rene hvidhed (Ahmed, 2006). I de ovenstående eksempler med Daniel, Emil og Aisha analyseres at de ”beskytter” sig selv, og reorienterer sig ved at tage den stereotypiske forestilling til sig, fordi de enten ikke kan bebo hvidheden, eller fordi de forsøger at tilpasse sig hvidheden. Når Elina beskriver at hendes tvivl ”hurtigt” kan blive ”loco”, kan det også ses som en splittelse i hendes måde at reorienterer sig på. Dette ved enten at bebo hvidheden, men blive kropsligt begrænset idet hun vælger masken fra, eller potentielt gå imod hvidheden, og den kollektive retning, ved at tage en maske på, med risiko for at blive objektiviseret (Ahmed, 2006). Selvom Elinas erfaring ifølge Ahmed bør resultere i en reorientering, som åbner for nye horisonter, virker det til at Elinas beskrivelse af ”loco” og tvivl indikerer en reorientering, som for Elina er forvirrende i hendes navigering.

En anden strategi som er gældende for de minoR informanter, fremhæves når de beskriver at de føler sig trygge og falder til ro ved folk som ligner dem.

I fokusgruppen med Emil, Amina og Daniel spørger jeg dem ind til om der er rum hvor de føler sig mindre velkommen. Emil besvarer ikke direkte på mit spørgsmål, men fortæller hvordan han især slapper af med sine adopterede venner.

Emil: [...] jeg ved jo godt, hvordan jeg ser ud [...] Jeg elsker, når jeg er sammen med mine adopterede venner, fordi følelsesmæssigt slapper jeg helt af. Eller venner med alle mulige forskellige baggrunde, og det er mærkeligt, men det gør jeg bare, og det kan jeg bare ikke fjerne. Jeg ved ikke hvorfor (Bilag 3, l. 832-838).

At Emil ”elsker” at være sammen med sine ”adopterede venner”, eller venner med ”alle mulige forskellige baggrunde”, kan med afsæt i Ahmed indikere at han bevidst vender sig mod de kroppe som ”ligner” hans, hvilket også markerer det rum som han mærker at kunne bebo (Ahmed, 2006). Med afsæt i Sørensen og Merleau-Pontys, kan det betyde at han er i en prærefleksiv tilstand når han er sammen med sine ”adopterede venner”, og venner med ”forskellige baggrunde”, da han ikke er opmærksom på sig selv som et objekt idet at han beskriver at han ”følelsesmæssigt slapper [...] helt af” (Sørensen, 2004; Merleau-Ponty, 2022). Emils udtalelse: ”jeg ved jo godt, hvordan jeg ser ud”, kan samtidig, indikere at han grundet sine erfaringer med at blive historisk-racialiseret, som jeg har

analyseret tidligere gennem Fanon, er bevidst om at han bærer et epidermalt raciale skema (Fanon, 1967). Med afsæt i Ahmed kan det betyde at det efterlader et følelsesmæssigt aftryk i Emils krop og Emils blandede orienteringer, og valg betyde at han har mere end én side at trække på, fordi han har mere end én historie bag sig (Ahmed, 2006). Dette kan ifølge Ahmed give anledning til ubehag, og nye reorienteringer, hvilket kommer til udtryk når Emil beskriver at det er ”mærkeligt”, og at han ikke kan ”fjerne” det, og ikke ved ”hvorfor” han har det sådan (Ahmed, 2006). Dette er sammenligneligt med ovenstående citat af Elina, da Emil også viser en form for splittelse i sin navigering, da han mærker følelsesmæssige forskelle afhængig af hvem han er sammen med, og ikke ved ”hvorfor” han har det sådan.

Et andet eksempel, der også handler om at søge efter folk, der ligner en selv, beskrives af Elina. Hun fortæller om en ubehagelig episode, hvor hun bevidst leder efter sin bror der ligner hende. Hendes udtalelse kommer i forbindelse med memory-work øvelsen, hvor jeg spørger hvilke følelser, det bragte op i dem at lave øvelsen. Elina beskriver at hun følte sig ensom i situationen (Bilag 2, l. 114) og uddyber:

Elina: [...] jeg var sammen med min hvide del af familien, og så lige pludselig bliver der sagt noget om, at engle og nisser ikke kan være brune. Og så kigger jeg mig omkring, og så sidder min lillebror der ikke. Han er ikke kommet endnu. Og så var jeg sådan, 'fuck, jeg har ikke tænkt over, at jeg er anderledes end resten af gruppen'. Og det var bare virkelig ubehageligt at være sammen med nogen, der er ens familie, eller sådan kød og blod og så være sådan der [...] (Bilag 2, l. 117-122).

Kommentaren om at ”engle og nisser ikke kan være brune”, får Elina til at kigge efter hendes bror, som ikke er der. Det kan med afsæt i Gallagher være et udtryk for at hun bliver bevidst om sit kropsbillede, idet hun bliver opmærksom på, at hun er ”anderledes end resten af gruppen” (Gallagher, 2021). Det kan derfor indikere, at hun forinden kommentaren om ”engle og nisser” har været i en prærefleksiv tilstand, hvor hun har bevæget sig ureflekteret, og ikke er blevet forstyrret i sin kropslighed (Sørensen, 2004). Med afsæt i Fanon kan Elinas forstyrrelse af kropsligheden, i form af at blive bevidst om sit kropsbillede, være et udtryk for, at hun bliver bevidst om sin krop i tredje

person (Fanon, 1967). Med afsæt i Ahmed tyder det på, at hun i situationen bliver desorienteret, hvilket medvirker at hun føler sig fejlplaceret i rummet (Ahmed, 2006). Ifølge Ahmed oplever personer med blandet ophav, som i Elinas tilfælde, at de ikke kan arve den ”rene hvidhed” (Ahmed, 2006). Når Elina beskriver, at det er ”ubehageligt”, fordi det er hendes familie og ”kød og blod”, der gør det ubehageligt, mærker hun de kategorier, hun ikke er en del af. I dette tilfælde kan det tyde på at hun bliver opmærksom på, at hun ikke tilhører ”hvidheden”, da hendes eget ”kød og blod” gør hende bevidst om det. I Emils eksempel, falder han til ro når han er sammen med folk som ligner ham. På samme måde kan det at Elina kigger efter sin lillebror, også indikere en måde at Elina reorienterer sig på, ved at hun søger sin bror som ligner hende, og som formentlig medvirker til at hun ikke føler sig ”ensom”, som hun beskrev forinden citatet. Både Emil og Elinas søgen efter folk der ligner dem, kan med afsæt i Ahmed være et udtryk for en strategi de tager, idet tidligere erfaring med racialisering har udviklet en ny forståelse i deres navigering i hvidheden (Ahmed, 2006).

De ovenstående citater i dette afsnit tydeliggør hvor meget refleksion der ligger bag informanternes strategier, og hvordan de på forskellige måder navigerer ved enten at tilpasse sig hvidheden, går imod den kollektive retning, eller finder rum hvor de følelsesmæssigt kan slappe af. Dette indikerer at det påvirker deres kropslighed, idet de bliver bevidste om, at de bærer et epidermalt racialet skema, som i bestemte kontekster kan blive historisk-racialiseret.

Et eksempel fra fokusgruppen med de majoR informanter er inkluderet for at sætte de minoR informanternes navigering i perspektiv. I fokusgruppen med Anders, Katrine og Sofie taler de om, hvordan historien har medvirket til den ulighed, der er i dag. Katrine siger:

Katrine: [...] Jeg synes ikke historie skal negligeres. Jeg synes historie er rigtig vigtig... Men kan man tillade sig at sige... At man skal komme videre fra den historie? Kan man det?

Anders: Ja det synes jeg. Altså man kan sige, der er måske en nuancering i det. [...] Jeg tror altid det er vigtigt at have det for øje. Men hvis man også hele tiden kun hænger sig i historien, så kommer man heller ikke rigtig videre. Så kan der ikke rigtig blive skabt et nyt narrativ (Bilag 1, l. 195-201).

I dette citat diskuterer Katrine og Anders historiens rolle og betydning. Katrine stiller spørgsmålet om, hvorvidt man kan ”tillade sig at sige, at man skal komme videre fra historien”, mens Anders mener, at det er nødvendigt for at skabe et ”nyt narrativ”. Denne diskussion kan med afsæt i Ahmed ses som et udtryk for, at de begge bebor hvidheden, da de ikke behøver at forholde sig til eftervirkningerne af kolonialismen på samme måde som de minoR informanter, der konstant må navigere i de begrænsninger, der følger med deres epidermale og historisk-raciale skemaer, som påvirker deres kropslighed (Ahmed, 2007). Når Katrine spørger, om man kan ”tillade sig” at komme videre fra historien, afspejler det en bevidsthed om historiens betydning, men også en afstand hun kan tage fra historien, som det er analyseret at de minoR informanter ikke har samme mulighed for. Anders’ udtalelse om at hvis man ”hele tiden hænger sig i historien”, vil forhindre et nyt ”narrativ”, kan afspejle den position som Anders har som majoR, og det kan med afsæt i Ahmed tolkes som et udtryk for den hvidhed som tilstand han taler ud fra, som er et privilegie, hvor han har friheden til at vælge, hvor meget han mener at man skal fokusere på historien. Katrine og Anders’ diskussion afspejler også Ahmeds pointe om, at hvidheden som en orientering gør, at ”hvide” kroppe kan bevæge sig ubesværet, og uden at der bliver stillet spørgsmål ved deres tilstedeværelse i rummet (Ahmed, 2007).

Ahmeds begreb om desorientering og stopping device, er brugt til at analysere de minoR informanternes begrænsninger i hvidheden, og det påvirker deres kropslighed, samt hvordan det har medført reorientering (Ahmed, 2006). Anders og Katrine oplever ikke denne form for begrænsning i samme omfang, hvilket gør det muligt for dem at diskutere og potentielt afvise historiens relevans, uden at skulle forholde sig til dens direkte konsekvenser. Dette taler også ind i citatet af Ahmed der indledes med specialets begyndelse, hvor hun skriver at ”[...] *Bodies remember such histories, even when we forget them*” (Ahmed, 2006).

De minoR informanter husker historierne, selv når vi forsøger at glemme dem, hvilket står i kontrast til Anders og Katrines overvejelser om, at komme videre fra historien som løsning på problematikken med racialisering. Deres udtalelser peger også på den ”glemte” kolonihistorie i Danmark, hvor Anders og Katrine muligvis ikke er bevidste om, at de selv kan bære historien og dermed handle på måder, der kan bidrage til de minoR informanternes oplevelser med racialisering.

5.3.1 Sammenfatning

Dette afsnit belyser hvordan de minoR informanternes kropslighed er påvirket i deres hverdagsinteraktioner, hvilket kommer til udtryk i strategier i form af reorienteringer. Daniel og Emil beskriver situationer, hvor de har påtaget sig et stereotypisk billede af dem som ”provokerende” eller ”farlige”. Det kan være et udtryk for, at de er bevidste om, at de ikke kan bebo hvidheden og derved reorienterer sig, ved at vende sig mod den kollektive retning. Gennem den påtaget stereotyp, kan det pege på, at de distancerer sig fra den sociale stress, som objektivisering fra andre kan medføre. Det tyder på at Aisha derimod, forsøger at tilpasse sig hvidheden og den kollektive retning, når hun bruger ordet ”pirat” om sig selv for at ”overleve”. Elinas tvivl om at tage en maske på fra Mexico til en fastelavnsfest, kan tolkes som en frygt for at blive eksotificeret og objektiviseret, hvilket peger på at hun er splittet i hendes reorientering, i form af forvirring. Emil og Elina beskriver begge at de navigerer ved at søge folk der ligner dem, idet Emil ”slapper helt af” og Elina søger sin bror, for ikke at føle sig ”ensom” i en situation, hvor hun bliver bevidst om sin hudfarve. Det fremgår at de minoR informanter er bevidste om, at de bærer et epidermalt racialet skema, som afspejler deres navigering og reorienteringer, i frygten for at blive historisk-racialiseret. Dette står i kontrast til eksemplet med Anders og Katrines samtale om at ”komme videre” fra historien, for at give plads til et ”nyt narrativ”. Dette er kontrastfyldt, fordi de minoR informanter tilsyneladende ikke kan undgå at blive konfronteret med historien i deres daglige hverdagsinteraktioner. Det at Anders og Katrine har denne samtale, kan være et udtryk for at de ikke oplever samme begrænsning i deres kropslighed som de minoR informanter gør. Dette taler ind i problemfeltets indledende citat af Ahmed om, at kroppene husker, hvilket kan indikere at både minoR og majoR’s navigering kan afspejle, at deres kroppe husker historierne.

5.4 Opsamling

Analysen har gennem tre afsnit belyst, hvordan de minoR informanternes kropslighed er påvirket i hverdagsinteraktioner, med en hvidhed som definerende for deres kroppe beboelse i rum. Eksempler fra majoR informanter har løbende i analysen bidraget til at forstå kontrasten, og dermed tydeligheden af de kropslige begrænsninger de minoR informanter oplever i deres navigering og strategier i form af reorienteringer, der indikeres at de foretager sig. De minoR informanternes kropslighed er i flere situationer påvirket af en bevidsthed på deres kropsbillede, som bliver analyseret, er forårsaget af at

blive tillagt et historisk-racialt skema, og en bevidsthed om at de bærer et epidermalt racialt skema. Dette peger på, at der skabes en ubalance mellem deres kropsskema og kropsbillede, hvilket medfører en bevidsthed af dem selv i tredje person. Denne bevidsthed om deres kroppe i tredje person, er nødvendigvis ikke kun forårsaget af konkrete episoder med racialisering i øjeblikket, men også af tidligere oplevelser, som har sat sig dybt i deres kropslighed, og som bliver analyseret som en lagring i deres kroppe. Dette står i kontrast til de majoR informanter, som kan vende tilbage til en prærefleksiv bevidsthed, hvilket tolkes som et udtryk for, at deres kroppe af selvfølge bebor hvidheden. Analysen belyser desuden hvordan de minoR informanter udvikler forskellige strategier i form af reorienteringer, ved enten at tilpasse sig hvidheden, gå imod den kollektive retning hvidheden definerer, eller udtrykke forvirring. Dette fremgår ved, at nogle vælger at tage negative betegnelser til sig, mens andre påtager sig stereotypiske opfattelser af dem selv. Desuden giver nogle af de minoR informanter udtryk for, at de søger folk som ligner dem, da det giver dem ro. Samlet set viser analysen at de minoR informanters kropslighed og navigering i hverdagsinteraktioner er påvirket af den racialisering de oplever, eller har erfaret fra tidligere. De udvikler forskellige strategier til at navigere i rum som er defineret af hvidheden, hvilket analyseres har indvirkning på deres kropslighed i deres daglige liv.

6 Diskussion

I dette afsnit vil jeg dykke ned i centrale tematikker, der er opstået undervejs i specialet. Først vil jeg diskutere det epidermale raciale skema i henhold til prærefleksiv bevidsthed. Derudover vil jeg diskutere, om informanternes strategier udgør en reel reorientering, eller om det blot er en reproducering af tilpasning af hvidheden. Endeligt vil en perspektiverende diskussion fremgå, hvor en refleksion og diskussion over, hvordan et intersektionelt perspektiv potentielt ville have medført en mere nuanceret forståelse af informanternes navigering i hverdagsinteraktioner.

6.1 Et ”prærefleksivt” epidermalt racialt skema

I analysen fremgår det, at de minoR informanter i flere situationer bliver bevidste på deres kropsbillede gennem andres adfærd over for dem, og med afsæt i Fanon analyserer jeg, at de i nogle situationer tillægges et historisk-racialt skema. Disse erfaringer tolkes ved at de lagrer sig i deres

kroppe, hvilket medfører et epidermalt raciale skema, der ligger "under" deres kropsskema, og påvirker dem generelt i deres navigering i hverdagsinteraktioner. Dette ses blandt andet når Jenna påtager sig typen som en overtænker, eller når Aisha i lufthavnen altid har angst for, at hun har noget på sig, som hun ikke må have, som følge af måden hun føler sig opfattet på, grundet sin hudfarve og udseende. I analysen undersøger jeg, hvordan dette kan påvirke deres kropslighed, idet de bliver i tvivl om, hvorvidt deres subjektive oplevelser er reelle, når de oplever racialisering i interaktionen med andre, som kan tolkes gennem en objektivisering af deres kroppe.

Som citatet af Ahmed i problemfeltet beskriver, husker kroppene de historier vi glemmer. Dette sætter spørgsmålstegn ved, om de minoR informanter nogensinde kan navigere gennem en prærefleksiv bevidsthed, som Merleau-Ponty beskriver i sin teori om kroppens intentionalitet og beboelse i rum. Når jeg bruger Ahmeds beskrivelse af at kroppene husker, som rammesætning for specialet, kan det også betyde at de minoR informanter konstant går rundt med en bevidsthed på deres kropsbillede, og dermed aldrig formår at være i en prærefleksiv bevidsthed, grundet tidligere erfaringer. Dette taler dog imod Emils fortælling om, at han følelsesmæssigt slapper af med sine adopterede venner, og Elinas fortælling om, at hun til et familiearrangement først bliver opmærksom på, at hun ser "anderledes ud" end resten af gruppen, når et familiemedlem omtaler at nisser og engle ikke kan være brune. Dette tyder på, at de ikke konstant oplever deres kroppe i tredje person, hvilket også stemmer overens med Açıkgöz' artikel (jf. afsnit 2.3). Han argumenterer for, at man ikke konstant er fanget i det epidermale- og historisk-raciale skema, men at skemaerne først bliver aktiveret, når de unge romaer bliver opmærksomme på deres kroppe gennem racialisering. Emil og Elinas eksempler kan dog argumentere for, at en direkte racialisering ikke behøver at forekomme, for at de bliver bevidste om sig selv i tredje person. Det kan også udløses af en bevidsthed om, hvem der *er*, og *ikke* er, i rummet, som når Elina lægger vægt på at indse, at hendes bror *ikke* er der, eller Emil udtrykker at slappe af omkring folk som ligner ham.

Hvis det epidermale raciale skema kun aktiveres i bestemte kontekster, kan man dog sætte spørgsmålstegn ved, hvorfor informanten Daniel oplever, at han altid har "gebyrer" med sig og føler, at han konstant skal være på "forkant" for at undgå ondt i maven af andres blikke eller spørgsmål. Det samme gælder for Elina, som bliver usikker på, om hun skal tage en maske fra Mexico på, af frygt for at blive eksotificeret. Dette giver anledning til at overveje, om det epidermale raciale skema er så dybt integreret i de minoR informanters intentionalitet og vaner, at det for dem føles som en del

af deres kropslighed. Dette vil i så fald også tale ind i Ahmeds forståelse af, at hvidheden rammesætter hvad kroppe kan gøre, og leder til en diskussion om hvorvidt de strategier, som informanterne anvender, egentlig er selvbestemte og et udtryk for reorientering, hvilket jeg i analysen tolker gennem anvendelsen af teorien.

6.2 Reproducering frem for reorientering?

I analysen fremgår det, at de minoR informanter bruger forskellige strategier i deres navigering i hvidheden. Aisha kalder for eksempel sig selv for pirat, for at undgå at andre gør det, og Amina undgår et førstehjælpskursus for ikke at møde en underviser, der tidligere har udsat hende for racialisering. Disse strategier er med afsæt i Ahmed et udtryk for reorientering, som opstår på baggrund af ubehag og desorientering, forårsaget af at blive tillagt et historisk-racialt skema eller en bevidsthed på det epidermale raciale skema i forskellige kontekster. Ahmed argumenterer for, at reorientering vil åbne for nye horisonter. Dog fremgår det i analysen at de minoR informanter reorienterer sig ved at enten strategisk tilpasse sig hvidheden, ved at agere efter den kollektive retning, eller vende sig mod den, fordi de oplever ikke at kunne bebo den. De ”horisonter” det skal åbne står derfor uklart, når informanterne stadig er underlagt hvidheden som tilstand.

I Plass’ undersøgelse (jf. afsnit 2.3), anvender han også orientering med afsæt i Ahmed til at forklare, hvordan at kropsskemaet som bærer reproducerende præferencer, kan udfordres og reorienteres gennem queer tango, hvor kønsnormative roller nedbrydes. I denne sammenhæng bliver queer tango en arena, hvor reorientering er mulig, netop fordi de traditionelle normer udfordres og omdefineres. Når de minoR informanter i denne undersøgelse forsøger at reorientere sig ved at tilpasse sig hvidheden, for at beskytte sig mod ubehag, rejser det spørgsmål om, hvorvidt det er muligt, når hvidheden fortsat rammesætter deres navigering. Efter desorienteringen, som opstår på forskellige måder for de minoR, er informanterne stadig underlagt hvidheden som en grundlæggende tilstand. På den ene side fortæller flere af de minoR informanter, at deres strategier fra ungdommen har ændret sig med alderen, hvilket har gjort dem mere bevidste om deres måde at navigere på. Dette ses for eksempel i Jennas tilfælde, hvor hun fortæller at hendes overtænkning er blevet ”meget bedre” med alderen. Dette kan være et udtryk for reorientering, ligesom i queer tango, hvor bevidstheden om og udfordringen af normer, skaber nye måder at være i verden på. På den anden side kan denne bevidsthed og ændring af strategier også tolkes som en internalisering af det epidermale raciale

skema, der ligger under kropsskemaet, og dermed viser sig gennem en reproducering af en tilpasning til hvidheden. Dette afspejler Plass' argument om, at reorientering i queer tango sker, netop fordi denne arena tillader en omdefinering af normer. Man kan derfor diskutere, om de minoR informanter overhovedet har mulighed for at reorientere sig i en kontekst, hvor hvidheden stadig er den dominerende ramme, eller om de blot reproducerer en adfærd, der legitimerer og accepterer den racialisering, de udsættes for. Dermed bliver spørgsmålet, om en "ægte" reorientering er mulig i en hvid kontekst, eller om det kræver en arena, der ligesom queer tango, aktivt udfordrer og omdefinierer de eksisterende normer.

Hvis man accepterer Ahmeds præmis om reorientering kan åbne for nye horisonter, vil det betyde, at det enkelte individ bærer et stort individuelt ansvar, hvilket kan virke umuligt, da det stadig er en hvidhed som rammesætter hvad kroppe kan gøre. Som de to artikler af Lewis og Ngo også beskriver (jf. afsnit 2.1), er racisme indlejret i individers kropslige vaner. Dette gør det svært for minoR informanter at reorientere sig, når de konstant møder indlejret racisme. Når de majoR informanter desuden orientere sig fra hvidheden, og allerede bebor hvidheden, giver det nødvendigvis ikke mening for dem at ændre deres vaner, fordi de allerede bebor rummene, eller fordi de ikke er bevidste om den mulige reproducering deres indlejrede vaner medfører. Dette kommer også til udtryk når Anders beskriver, at han kan "fjerne fordomme", og desuden diskuterer med Katrine, om man kan "fjerne historien", da historien medfører et "negativt narrativ", som han mener er reproducerende for racisme. Dette taler også ind i Lewis undersøgelse, hvor han beskriver at et fænomenologisk perspektiv på den kropslige indlejring af racisme, bør spille en større rolle i uddannelse for at komme antiracisme til livs, da det enkelte individ ellers går rundt og agerer racistisk, selvom de er overbeviste om, at de ikke har racistisk adfærd. Dette leder tilbage til Emil som beskriver, at han slapper af med sin adopterede venner, men at han også kan blive racialiseret, når han er i en gruppe med andre, som jeg tolker ligner ham. Dette har paralleller til Aminas beskrivelse af, at hun sætter sig bagerst i klassen hos dem som ser "anderledes" ud. At Amina sætter sig bagerst, kan muligvis skyldes en reorientering hun har haft, og være en strategi hun anvendte den dag, men alligevel ender med at blive racialiseret. Emil og Aminas eksempler kan dermed argumenteres for at indikere, at strategierne de minoR anvender for navigere hverdagsinteraktioner, kan medføre racialisering, hvilket sætter spørgsmålstejn ved om racialisering kan reproducere.

Dette giver anledning til en refleksion over, hvorvidt reorienteringer er et bevidst valg eller en nødvendighed for at ”overleve” og bebo hvidheden, og om informanterne egentlig har frihed til at navigere. Ahmeds begreb om reorientering er medvirkende til at forstå, hvordan informanterne søger at bevæge sig i en prærefleksiv tilstand, hvilket med afsæt i kropsfænomenologien er mest holdbar. Konsekvensen forekommer dog at være, at de minoR informanter kører i ring, fordi de ikke ved, hvilke strategier der egner sig bedst i forsøget på at undgå racialisering.

6.3 Perspektiverende diskussion - Et intersektionelt perspektiv

Når jeg i dette speciale undersøger, hvordan de minoR informanters kropslighed er påvirket i hverdagsinteraktioner, er det interessant at diskutere hvordan et intersektionelt perspektiv kunne nuancere dette yderligere, hvilket denne perspektiverende diskussion vil belyse. Forsker inden for kritisk race teori, Kimberlé Crenshaws teori om intersektionalitet belyser, hvordan kategorier såsom køn, religion og race gensidigt påvirker hinanden. Crenshaw argumenterer for, at det ikke er tilstrækkeligt kun at se på én kategori, men nødvendigt at tage højde for de komplekse og overlappende dynamikker, der findes mellem de forskellige kategorier (Crenshaw, 1989). Jeg har ikke gjort brug af et intersektionelt perspektiv, men jeg har dog bemærket forskelle i de minoR informanters oplevelser, som muligvis kan skyldes mere specifikke faktorer end blot den overordnede ramme af at være minoR. I nærværende undersøgelse har de minoR informanter forskellige ophav, og man kan sætte spørgsmålstejn ved, om de variationer af fortællinger de minoR informanter beskriver, kan være udtryk for de forskellige kategorier, de tilhører. Dette rejser spørgsmålet, om analysen af informanternes oplevelser kunne drage fordel af en bredere intersektionel tilgang. Jeg analyserer, at de alle bærer på et epidermalt raciale skema, som medvirker til, at de bliver begrænset i deres kropslighed, hvilket kan medføre at de bliver tillagt et historisk-raciale skema i nogle situationer. For eksempel oplever Amina racialisering på grund af sit tørklæde, som kan indikere en racialisering på baggrund af både hendes religion og racialiserede udseende. Det kan tyde på at Elina har erfaringer med at blive eksotificeret, hvilket hun relaterer til sit latinamerikanske ophav. Desuden påtager Emil og Daniel sig en stereotypisk opfattelse af dem som værende ”farlige” når de går i grupper, hvilket peger på hvordan køn kan tillægges betydning for racialisering.

Man kan sætte spørgsmålstejn ved om disse oplevelser, med et intersektionelt fokus, vil kunne bidrage til en større forståelse af de minoR's navigering og kropslighed. Ud fra disse fremhævede

eksempler tyder det dermed på, at et intersektionelt perspektiv kunne have bidraget til specialet ved at supplere med en større forståelse af, hvordan informanterne strategisk reorienterer sig, som en nødvendighed for at tilpasse sig en hvidhed, der rammesætter deres beboelse i rum.

7 Konklusion

Dette speciale har gennem postkolonial og fænomenologisk teori undersøgt, hvordan minoR personer navigerer i hverdagsinteraktioner, hvor hvidhed definerer kroppes beboelse i rum, og hvordan dette påvirker deres kropslighed. Dette er undersøgt ved at belyse hvidhed som en tilstand, der rammesætter hvad kroppe kan gøre, og ved at anvende teoretiske begreber som kropsbillede, kropsskema, det epidermale- og historisk-rationale skema, samt orientering. I specialet belyses at der er en splittelse af, hvordan kroppe kan tage plads i hvidheden. Konsekvensen af ikke at kunne bebo hvidheden, kan skabe en oplevelse af kropslig begrænsning, som kommer til udtryk gennem det epidermale- og historisk-rationale skema. Dette understøttes af, at Amina fravælger at møde op til undervisning, i frygt for at møde den samme underviser, som tidligere har racialiseret hende. I Daniels tilfælde beskriver han en bevidsthed om, hvordan han fremstår og bliver opfattet, og han derfor må være på ”forkant” for at undgå ubehagelige konfrontationer med racialisering. Denne opmærksomhed fra Daniel indikerer, at han er bevidst om, at han bærer et epidermalt raciale skema. Desuden fremgår det også i analysen, at flere af informanterne kan være i tvivl om egne subjektive oplevelser er reelle. I forlængelse af informanternes oplevelser af kropslig begrænsning, kan det diskuteres om det tillagte epidermale raciale skema altid er underliggende som en forstyrrelse af kropsligheden, og sætter spørgsmålstejn ved, om de nogensinde kan være i den prærefleksive bevidsthed. Det er derudover analyseret, at de minoR anvender forskellige strategier for at navigere i en hvidhed, der definerer deres handlemuligheder. Der kan argumenteres for, at de er bevidste om deres epidermale raciale skema, og bruger denne bevidsthed aktivt til enten at vende sig enten med eller mod den kollektive retning. Det indikeres for eksempel, når Aisha kalder sig ”pirat”, for at undgå nedladende kommentarer, som er udtryk for at vende sig *med* retningen. Emil og Daniel vender sig derimod *mod* retningen, når de bevidst fremprovokerer reaktioner fra andre ved at påtage sig stereotypiske opfattelser. En tredje strategi indikeres af Elina og Emil, som søger andre som ligner dem, hvilket giver dem mulighed for at slappe af. Strategierne kan tolkes som reorienteringer, hvor minoR personer forsøger at skabe nye horisonter inden for de begrænsninger, som hvidheden rammesætter. Det kan hertil diskuteres, hvorvidt reelle reorienteringer kan finde sted i en hvidhed, der rammesætter

hvad kroppe kan gøre, eller om de minoR blot accepterer hvidhedens rammesætning ved at reproducere indlejret vaner. Dette leder tilbage til specialets indledende citat af Ahmed, som beskriver, at kroppe husker historierne vi glemmer. Det tyder dermed på, at de minoR informanternes kroppe husker oplevelser forbundet med racialisering, hvilket gennem det postkoloniale perspektiv kan relateres tilbage koloniseringstiden. Dette kan relateres, da specialets indsigter indikerer forståelsen af ”os” og ”dem”, hvilket tyder på, at Saida's beskrivelse af Orienten og ”de andre” stadig er relevant. Denne forståelse kan gennem den præsenteret kropsfænomenologiske ramme udtrykkes og lagres i kropsligheden. Specialet bidrager dermed til den danske forskning indenfor exceptionalisme præsenteret i *Ramme og problemfelt*, ved at udfordre den manglende anerkendelse af racisme i Danmark. Dette bidrager specialet med, ved at belyse de subtile og komplekse måder hvorpå racialisering påvirker kropslighed og minoR i hverdagsinteraktioner. Det understreger behovet for ikke kun at forstå racialisering som en tydelig og direkte interaktion mellem mennesker, men som en erfaring der indlejres kropsligt, og påvirker mulighederne for at navigere i hverdagsinteraktioner. En af specialets begrænsninger udfoldes i den perspektiverende diskussion hvor der åbnes for, hvordan et intersektionelt perspektiv kunne have nuanceret analysen yderligere, ved at tage højde for komplekse og overlappende dynamikker mellem forskellige kategorier som køn, religion og race. Et sådant perspektiv kunne bidrage til en mere detaljeret forståelse af, hvordan forskellige faktorer overlapper og påvirker hinanden i de minoR personers liv, og kan derfor være en interessant vinkel for en fremtidig undersøgelse. En anden interessant belysning afspejles i Anders forslag om, at vi har brug for et nyt ”narrativ” fremfor at ”hænge sig i historien”. Dette kan være kompliceret, når racialiseringen er indlejret i kroppene, da kroppe husker historierne vi glemmer. Dette efterlader en refleksion over, hvordan vi kan skabe rum som ikke defineres af hvidheden, men som rummer vores kroppe erindringer.

8 Litteraturliste

- Açıkgöz, S. (09. 04 2024). Bodies in the Making? Racial Body Schemas and Roma Youth in Leisure Spaces. *Leisure Sciences*, s. <https://doi.org/10.1080/01490400.2024.2337188>.
- Ahmed, S. (2006). *Queer Phenomenology - Orientations, objects, others [E-bog]*. North Carolina, USA: Duke University Press.
- Ahmed, S. (2007). Hvidhedens fænomenologi. I S. Ahmed, *Et ulydigt arkiv - Udvalgte tekster af Sara Ahmed* (Årg. 1). Danmark: Sara Ahmed & Forlaget Nemo 2020.
- Ahmed, S. (u.d.). *Bio*. Hentet 2024 fra [saraahmed.com/bio-cv](https://www.saraahmed.com/bio-cv): <https://www.saraahmed.com/bio-cv>
- Ajmi, Z. (2018). *Brun - fortællinger om at føle sig anderledes i Danmark*. Høst & Søn.
- Ataria, Y., & Tanaka, S. (07. 05 2020). When Body Image Takes over the Body Schema: The Case of Frantz Fanon. *Human Studies*, Vol.43 (4), s. 653-665 <https://doi.org/10.1007/s10746-020-09543-6>.
- Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. *University of Chicago Legal Forum*(1), s. 139-167.
- Danbolt, M., & Myong, L. (2018). Racial Turns and Returns: Recalibrations of Racial Exceptionalism in Danish Public Debates on Racism. I P. Hervik, *Racialization, Racism, and Anti-Racism in the Nordic Countries* (Årg. (1st ed), s. 39-57). Springer International Publishing.
- Eriksen, K. G. (2022). Discomforting presence in the classroom - the affective technologies of race, racism and whiteness. *Whiteness and education (Print)*, Vol.7 (1), s. 58-77.
- Fanon, F. (1963). *The Wretched of the Earth*. New York: Grove Press.
- Fanon, F. (1967). *Black skin, white masks*. New York: Grove Press, Inc.

- Fanon, F. (1967). The Fact of Blackness. I F. Fanon, *BLACK SKIN WHITE MASKS*. New York: Grove Press, Inc.
- Gallagher, S. (Efterår 1986). Body Image and Body Schema: A Conceptual Clarification. *The Journal of Mind and Behaviour*, Vol 7.(No. 4), s. 541-554.
- Gallagher, S. (2021). Reimagining the body image. I Y. Ataria, S. Tanaka, & S. Gallagher, *Body Schema and Body Image: New Directions [E-bog]*. United Kingdom: Oxford University Press.
- Halkier, B. (2016). *Fokusgrupper* (Årg. 3. udgave). [E-bog]: Forlaget Samfundslitteratur.
- Hervik, P. (2015). Race, "race", racialisering, racisme og nyracisme. *Dansk Sociologi*, 26.
- Institut for Menneskerettigheder. (November 2023). *Oplevet etnisk diskrimination i Danmark*. Hentet fra menneskeret.dk:
<https://menneskeret.dk/files/media/document/Oplevet%20etnisk%20diskrimination%20i%20Danmark.pdf>
- Juelskjær, M., & Plauborg, H. (2013). Læring og didaktik udsat for poststrukturalistisk tænkning. I A. Qvortrup, & M. Wiberg, *Læringsteori og didaktik* (Årg. 1). København: Hans Reitzels Forlag.
- Khawaja, I. (2022). Memory Work as Engaged Critical Pedagogy. *Nordic Journal of Social Research*(Vol. 13), s. 95-107 DOI: <https://doi.org/10.18261/njsr.13.1.8>.
- Khawaja, I. (2022). Minoritetsstress: Begrebet, dets anvendelighed og potentiale. *Kvinder, Køn & Forskning*(2), s. 91-107.
- Lewis, T. E. (28. 06 2016). "But I'm not a racist!" Phenomenology, racism, and the body schema in white, pre-service teacher education. *Race Ethnicity and Education*, s. 118-131
<https://doi.org/10.1080/13613324.2016.1195354>.
- Lige adgang. (2023). *Rapport: Etnisk minoritetsstress på arbejdspladsen*. Hentet fra ligeadgang.dk:
<https://usercontent.one/wp/www.ligeadgang.dk/wp-content/uploads/2023/11/Etnisk-minoritetsstress-paa-arbejdspladsen-FINAL.pdf?media=1666967374>

- Merleau-Ponty, M. (2009). Egenkroppens rumlighed og motorikken. I M. Merleau-Ponty, *Kroppens fænomenologi* (Årg. 2. udgave, 3. oplag). DET lille FORLAG.
- Merleau-Ponty, M. (2022). *Kroppens fænomenologi* (Årg. 3). DET lille FORLAG.
- Ngo, H. (2016). Racist habits: A phenomenological analysis of racism and the habitual body. *Philosophy and Social Criticism*, Vol. 42(9) , s. 847-872 DOI: 10.1177/0191453715623320.
- Plass, A. (09. 12 2022). Queer tango: a lesson in dialogical embodiment. *Cultural Studies*, s. 799-820 DOI: 10.1080/09502386.2021.2012706.
- Rendtorff, J. D. (2021). Fænomenologien og dens betydning. I L. Fuglsang, P. Bitsch, & K. Rasborg, *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne* (Årg. 3. udgave). København: Samfundslitteratur.
- Said, E. W. (1979). *Orientalism*. New York: Vintage Books.
- Sørensen, J. B. (2004). Motorik og kropsoplevelse. I S. Købbe, B. B. Mathiesen, J. B. Sørensen, B. Jacobsen, M. S. Væver, S. Harder, & S. Lunn, *Kroppen i psyken* (s. 7-270). København, Danmark: Forfatterne og Hans Reitzels Forlag.
- Skadegård, M. C. (2023). Strukturel diskrimination, benægtelse og intention. *Politica*, s. 312-332.
- Skadegård, M. C., & Horst, C. (2021). Between a rock and a hard place: a study of everyday racism, racial discrimination, and racial microaggressions in contemporary Denmark. *Social identities*, 27 (1), s. 92-113.
- Sonne-Ragans, V. (2019). *Anvendt videnskab - reflekteret teoribrug i videnskabelige opgaver* (Årg. 2. udgave [E-bog]). Samfundslitteratur.
- Thøgersen, U. (2006). *Krop og fænomenologi - En introduktion til Maurice Merleau-Pontys filosofi* (Årg. 1). Aarhus, Danmark: Forfatteren og Academica.
- Toft, J. (2023). Kroppen i psykiatrien - et fænomenologisk blik på psykisk lidelse. I J. Toft, H. Winther, & S. Køppe, *Krop-Psyke* (s. 9-279). København: Hans Reitzels Forlag.

Waring, C. D. (2013). They See Me as Exotic... That Intrigues Them:" Gender, Sexuality and the Racially Ambiguous Body. *Vol. 20*(No. 3/4), s. 299-317.

Zahavi, D., & Parnas, J. (2009). Bevidsthed - Et grundlæggende emne i psykiatrien. I O. Mors, P. Kragh-Sørensen, & J. Parnas, *Klinisk psykiatri* (Årg. 3. udgave). København, Danmark: Munksgaard - Gyldendal.

Zembylas, M. (2018). Affect, race, and white discomfort in schooling: decolonial strategies for 'pedagogies of discomfort'. *Ethics and education, Vol.13* (1), s. 86-104.

9 Artikel - Kroppene husker de historier vi glemmer

- En fænomenologisk og postkolonial undersøgelse af minoritetsracialiserede voksnes kropslighed og navigering i en hvidhed, som definerer kroppes beboelse i rum

9.1 Præsentation af Case

Specialet undersøger med et fænomenologisk og poststrukturalistisk videnskabsteoretisk afsæt, minoritetsracialiserede (minoR) navigering i hverdagsinteraktioner, og undersøger hvordan det påvirker deres kropslighed. Ud fra Sara Ahmeds idé om, at kroppe husker historier, selv når vi glemmer dem, udfolder specialet hvordan racialiseringen i nutidens Danmark kan ledes tilbage til koloniseringstiden. Specialet undersøger dette nærmere gennem fokusgruppeinterviews struktureret omkring to øvelser, en memory work-øvelse inspireret af Iram Khawaja, og en stimuli-øvelse som præsenterer informanterne for 100 kort med mikroaggressioner, følelser og kropslige reaktioner. Informanternes udtalelser analyseres primært med udgangspunkt i Shaun Gallaghers forståelse af kropsbillede og kropsskema, Maurice Merleau-Pontys teori om prærefleksivitet og kropsfænomenologi, Frantz Fanons begreber epidermal- og historisk-racialt skema, og Ahmeds forståelse af orientering og reorientering. Teorierne muliggør en belysning af informanternes oplevelse af kropslighed med udgangspunkt i fænomenologien, og gennem racialisering bliver det forstået i en postkolonial sammenhæng. Der diskuteres, hvilken betydning prærefleksiviteten har i det epidermale raciale skema, samt en sondring mellem, om de minoR informanternes strategier for navigering er et udtryk for reproducering eller reorientering.

9.2 Metode og teori

Empiriindsamlingen er foregået gennem tre fokusgrupper med tre informanter i hver. Informanterne kender jeg, da de er mine kollegaer. Grundet emnets følsomhed blev det prioriteret at styrke trygheden i rummet ved at lave små fokusgrupper og opdele dem mellem minoR og majoritetsracialiserede (majoR). Derudover blev der taget hensyn til den konkrete sammensætning af grupper med en opmærksomhed på deres interne relationer. Selve afholdelsen af fokusgrupperne tog udgangspunkt i tragtmødelen, hvor jeg agerede som moderator. Interviewene blev struktureret omkring de to førnævnte øvelser. Memory work-øvelsen satte rammen som indledning og afslutning, hvor informanterne indledningsvist gengav en oplevelse med racialisering skriftligt, og til sidst kunne dele historien, hvis de havde lyst. Stimuli-øvelsen var omdrejningspunktet for fokusgrupperne, hvor

informanterne først reagerede på kort med mikroaggressioner, ved at udvælge kort de bedst og mindst kunne forholde sig til. Derved fik de konkrete eksempler at tale ud fra og startede en refleksion, og samtidig havde de mulighed for at distancere sig til emnet, ved at tale ud fra kortet fremfor en personlig oplevelse. Derefter blev de præsenteret for kort med følelser og kropslige reaktioner, hvor de skulle udvælge de kort, som bedst relaterede sig til deres valgte mikroaggressioner. Strukturen i øvelserne understøttede derved tragtmødelen ved først at spørge åbent og derefter stille mere lukkede spørgsmål, for eksempel til de konkrete kort de udvalgte i stimuli-øvelsen.

Teorien anvendt i specialet tager udgangspunkt i Gallaghers kropsbillede, som betegner bevidstheden om ens krop set udefra, og kropsskema, som betegner ubevidste bevægelser og vaner. Det nuanceres med Jesper Brøsted Sørensen og Merleau-Pontys beskrivelse af forholdet mellem kropsskema og kropsbillede, samt prærefleksivitet, som er et bevidsthedsniveau mellem det bevidste og ubevidste. I forlængelse anvendes Fanons epidermale- og historisk-rationale skema, som et postkolonialistisk mod svar til kropsskemaet. Begreberne fremhæver, hvordan man kan være bevidst om sit epidermale raciale skema gennem tidligere oplevelser med racialisering, som har fået det historisk-rationale skema til at overtage kropsbilledet. Det epidermale raciale skema og historisk-rationale skema kan gøre de ”ikke-hvide” kroppe (minoR) synlige og derved begrænse dem i at bebo rum. Da hvidheden som tilstand ligger bag handlinger kan ”hvide kroppe” (majoR) ikke opleve den samme begrænsning. Når de minoR oplever begrænsningerne som følge af racialisering vil der opstå en desorientering. Desorienteringen beskriver Ahmed også som *stopping device*, hvilket har følelsesmæssige konsekvenser. Man vil derefter foretage en reorientering som kan åbne for nye horisonter, hvilket muligvis kan betyde minoR vender sig med eller mod kollektive retninger hvidheden definerer.

9.3 Resultater

I specialet belyses, at kropsligheden kan blive påvirket for minoR personer, hvis de ikke kan bebo rum defineret af hvidheden. Dette kan skyldes, at de er bevidste om deres epidermale raciale skema, som kan være udløst af tidligere oplevelser med racialisering. Oplevelser med racialisering kan forekomme i deres hverdagsinteraktioner, hvis de konfronteres med stereotypiske fordomme som forstyrrer deres kropslighed. I de tilfælde kan de blive bevidste om deres kropsbillede, hvilket kan være udtryk for, at det historisk-rationale skema overtager deres kropsskema. Dette illustreres i specialet med eksempler som ikke at møde op til undervisning, bevidsthed om sig selv i tredje person og tvivl om egne oplevelser er reelle. I forlængelse af dette identificeres forskellige kropslige strategier, som minoR anvender i deres navigering af hvidheden, hvilket kan tolkes som reorienteringer. Med afsæt

i Ahmed tolkes det, at de minoR i oplevelser med racialisering, ikke kan vende tilbage til deres udgangspunkt, og derfor må orientere sig mod nye retninger. I navigeringen belyses det, at de kan vende sig med den kollektive retning, som eksemplificeres ved at tage stereotypiske og nedsættende kommentarer til sig. En anden strategi kan eksemplificeres ved at påtage sig en stereotypisk og fordomsfuld skildring for at provokere, og derved vende sig mod retningen. En tredje strategi udtrykkes ved at søge mod personer som ligner en selv, for at slappe af følelsesmæssigt.

9.4 Diskussion af resultater

Det diskuteres i specialet, om minoR har mulighed for at være i den prærefleksive tilstand, eller om det epidermale raciale skema altid forstyrrer deres kropslighed. Det diskuteres også, om man kan tale om, at de minoR egentlig reorienterer sig, når det er hvidheden som afgør kroppes muligheder. Derfor kan der muligvis nærmere være tale om en reproducering af de indlejret vaner, som er mulige i hvidheden. Derudover er der lavet en perspektiverende diskussion, som berører hvilken betydning det potentielt kunne have haft for undersøgelsen, hvis der havde været et intersektionelt perspektiv. I den forbindelse peges der på, at et intersektionelt fokus kunne have nuanceret de minoR informanternes oplevelser med racialisering, og derved også nuanceret de reorienteringer, eller navigeringer, de anvender i hverdagsinteraktioner.

9.5 Konklusion

I konklusionen besvares specialets problemformulering med afsæt i, hvad den anvendte teori har belyst i analysen, understøttet af refleksionen diskussionen har bidraget med. Dette viser at minoR kan opleve kropslige begrænsninger som følge af hvidheden, og anvender forskellige strategier for at navigere i dette i hverdagen. Dette bliver ført tilbage til specialets indledende citat af Ahmed angående, at kroppe husker historierne vi glemmer, og indikerer at de minoR informanternes kroppe husker racialiseringen de møder, da det lagres i kroppene. Gennem et postkolonialistisk perspektiv kan dette være relateret til koloniseringstiden, men som belyst stadig er aktuelt i dag. Specialet bidrager til forskningen med et kropsligt perspektiv på racialisering.